

Shqipëria në Zemër të Agjendës së NATO-s: Ministri Vengu në Ministerialin e Mbrojtjes në Bruksel

» faqe 3

GJENERALLEJTËNANT ARBEN KINGJI MORI PJESË NË DITËN E VIZITORËVE TË SHQUAR TË STËRVITJES “DEFENDER EUROPE-25” NË GJAKOVË, KOSOVË

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH-së, gjenerallejtnant Arben Kingji, mori pjesë në Ditën e Vizitorëve të Shquar të Stërvitjes shumëkombëshe “Defender Europe - 25” (DE/IR25), e cila u zhvillua në poligonin e stërvitjes në Babaj të Bokës në Gjakovë, Kosovë. Në këtë aktivitet të pranishëm ishin udhëheqësit më të lartë të shtetit të Kosovës...

faqe 2

DEFENDER EUROPE NË SHQIPËRI (2021, 2023, 2025)

Shqipëria pati nderin të presë për herë të tretë stërvitjen më të madhe ushtarake në Europë, dhe ky është privilegj i posaçëm për FASH-të, të cilët janë pritës dhe pjesëmarrës të kësaj stërvitjeje, që për herë të tretë vë në pah përmirësimin e vazhdueshëm të kapaciteteve tona ushtarake, falë dhe mbështetjes së paçmuar të vendeve aleate të NATO-s dhe SHBA-ve. Zhvillimi për herë të tretë në Shqipëri i stërvitjes më të madhe...

faqe 4

NË GAZA NUK PO VRITEN VETËM NJERËZ, PO VRITET NDËRGJEGJJA E BOTËS

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Gjenocid apo Shfarosje në Gaza?! Një krizë humanitare me përmasa historike. Që nga fillimi i ofensivës izraelite mbi Rripin e Gazës në tetor 2023, bota është përballur me një nga krizat më të rënda humanitare dhe ushtarake të dekadave të fundit. Mbi 54,000 palestinezë janë vrarë, pjesa dërrmuese...

faqe 6

Shqipëria themelon Komandën e Kibernetikës dhe Ndërlidhjes, ministri Vengu: Një Hap Historik drejt Modernizimit të Mbrojtjes Kombëtare

Në një ceremoni solemne, u zyrtarizua krijimi i Komandës së Kibernetikës dhe Ndërlidhjes së Forcave të Armatosura, e cila prej këtij momenti do të operojë si një njësi e veçantë strukturore brenda Forcave të Armatosura, në përputhje me zhvillimet bashkëkohore të sigurisë dhe nevojat strategjike të vendit. Të pranishëm në këtë ceremoni ishin ministri i Mbrojtjes z. Pirro Vengu, shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-së, gjenerallejtënant Arben Kingji, e ngarkuara me punë e SHBA-së në Shqipëri znj. Nancy VanHorn, gjeneralmajor John Phillips si dhe përfaqësues të lartë të Forcave të Armatosura, atashë ushtarakë të akredituar në vendin tonë dhe të ftuar të tjerë.

Në fjalën e tij, ministri i Mbrojtjes Vengu e cilësoi krijimin e Komandës së Kibernetikës dhe Ndërlidhjes si një hap historik drejt modernizimit të strukturave ushtarake dhe rritjes së sigurisë kombëtare në një mjedis gjithnjë e më të digjitalizuar: “Sulmet kibernetike të vitit 2022 ndaj Shqipërisë, shërbyen si një kujtesë e fuqishme se, në një botë gjithnjë e më të digjitalizuar, mbrojtja e hapësirës kibernetike është po aq e rëndësishme sa mbrojtja e integritetit territorial të vendit.

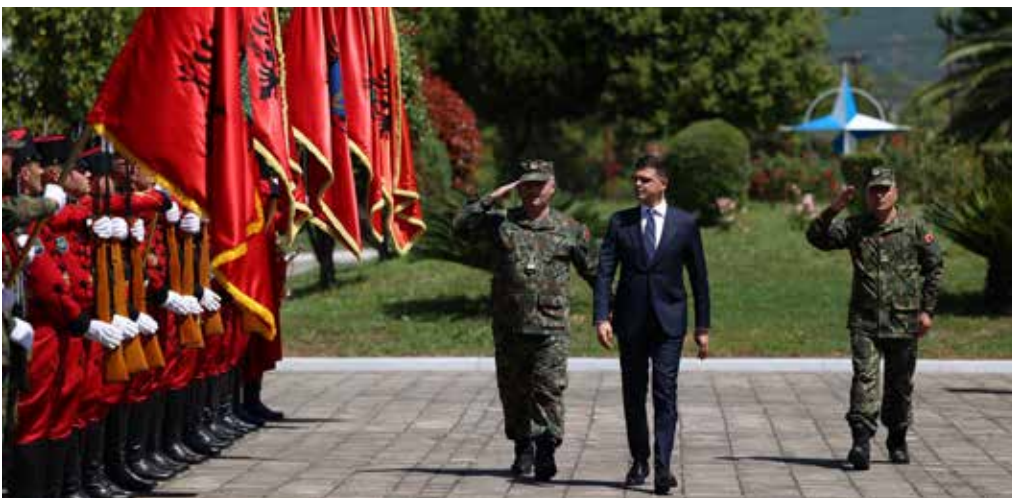
Këto zhvillime, të mbështetura edhe në përvojat e tjera të NATO-s, e bënë të domosdoshëm dhe krejt të natyrshme në fakt krijimin e Komandës Kibernetike dhe Ndërlidhjes, të cilën themelojmë sot.

Jo vetëm e natyrshme, sepse na duhet më shumë ndërveprim mes forcave operationale që ndërmarrin veprimtari që lidhen me mbrojtjen kibernetike dhe me komunikimin digjital, e natyrshme, sepse ky është një domen ku padyshim bashkëpunimi mes komponentit ushtarak dhe komponentit civil është ndoshta çelësi i suksesit. Krijimi i kësaj komande, përbën një hap historik dhe thekson edhe njëherë angazhimin e Shqipërisë në modernizimin e infrastrukturës së saj të sigurisë kibernetike, duke konfirmuar rolin tonë gjithnjë e më aktiv në arkitekturën rajonale dhe brenda aleancës për sa i përket politikave të sigurisë kibernetike”, - theksoi ministri Vengu.

Sipas ministrit të Mbrojtjes, krijimi i kësaj Komande vjen gjithashtu, pas një sërë hapash të ndërmarrja gjatë 5-vjeçarit të fundit nën tutelën, nën mbështetjen, nën trajnimin e partnerëve tanë, aleatëve tanë strategjik, Shtetet e Bashkuara të Amerikës.

“Kalimi në nivel komande do të sjellë një sërë avantazhesh të rëndësishme, në drejtim të rritjes së efikasitetit operativ dhe të kapaciteteve të mbrojtjes kibernetike dhe komunikimit të sigurt”, - nënvizoi ministri Vengu.

Gjeneralmajor John Phillips, drejtor i Njësisë Kibernetike në Komandën Evropiane të SHBA-ve vlerësoi lart rolin e Shqipërisë si një partnere e besueshme dhe e angazhuar në kuadër të aleancës: “Shqipëria ka treguar angazhim të palëkundur si një aleate e denjë e NATO-s dhe krijimi i kësaj komande është një hap domethënës në forcimin e arkitekturës së përbashkët të mbrojtjes kibernetike”, - u shpreh

gjeneralmajor Phillips.

Nga ana e tij, shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-së, gjenerallejtënant Arben Kingji, u shpreh: “Krijimi i Komandës së Kibernetikës dhe Ndërlidhjes si pjesë e përmirësimeve strukturore të Forcave të Armatosura për adresim më të mirë të sfidave të mjedisit të sigurisë është një qasje proaktive ndaj karakterit të ndryshueshëm të konflikteve moderne”.

Ai shtoi se, në këtë mjedis të ri operativ, kundërshtarët janë gjithnjë e më të padukshëm dhe, duke shfrytëzuar çdo mundësi që ofron teknologjia, synojnë ndërhyrjen në sistemet e komunikimit, dëmtimin e infrastrukturës kritike, nxitjen e dezinformimit dhe konflikteve, shpesh pa shkreput asnjë armë të vetme.

Komandanti i ri i Komandës së Kibernetikës dhe Ndërlidhjes së FA-së, gjeneral brigade Hamdi Doda u shpreh i vendosur për ngritjen e një strukture moderne dhe efektive, që do të garantojë sigurinë dhe ndërveprimin në të gjitha nivelet e komandës dhe kontrollit.

Ceremonia u përmbyll me një moment simbolik, ku gjenerallejtënant Kingji i dorëzoi flamurin e strukturës së re ushtarake komandantit të saj, gjeneral brigade Hamdi Doda, duke zyrtarizuar kështu nisjen e funksionimit të kësaj komande të re në përbërje të Forcave të Armatosura të Shqipërisë.

Gjenerallejtënant Arben Kingji mori pjesë në Ditën e Vizitorëve të Shquar të stërvitjes “Defender Europe-25” në Gjakovë, Kosovë

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH-së, gjenerallejtënant Arben Kingji, mori pjesë në Ditën e Vizitorëve të Shquar të stërvitjes shumëkombëshe “Defender Europe - 25” (DE/IR25), e cila u zhvillua në poligonin e stërvitjes në Babaj të Bokës në Gjakovë, Kosovë.

Në këtë aktivitet të pranishëm ishin udhëheqësit më të lartë të shtetit të Kosovës, përfaqësues të trupit diplomatik dhe udhëheqës të lartë ushtarakë ndërkombëtarë.

Pjesëmarrësit në këtë ceremoni fillimisht vizituan Post-Komandën Taktike të Divizionit të 28-të të ushtrisë amerikane, ku u njohën nga afër me zhvillimet e aktiviteteve të stërvitjes DE/IR25 në vendet e rajonit të Ballkanit. Gjatë vizitës në Kontrollin e Lartë të stërvitjes, personalitetet e larta u njohën edhe me rolin e rëndësishëm dhe kontributin e Forcës së Sigurisë së Kosovës si mikpritëse për forcat e dislokuara në Kosovë në kuadër të kësaj stërvitje, duke vlerësuar bashkëpunimin e ngushtë dhe të frytshëm me Divizionin e 28-të të Ushtrisë amerikane.

FARSH merr pjesë në stërvitjen DE/IR25 në Kosovë me trupa EOD dhe oficerë shtabi në Shtabin e Divizionit, ndërkohë që në stërvitjen DE/IR25 që zhvillohet në Shqipëri FARSH drejton Shtabin e Brigadës Shumëkombëshe

si dhe ka angazhuar trupa, mjete, helikopterë dhe anije. Ushtarakët shqiptarë marrin gjithashtu pjesë edhe në stërvitjet IR/DE25 që zhvillohen në Kroaci, Maqedoninë e Veriut dhe Malin e Zi.

Stërvitja DE/IR25 është një stërvitje shumëkombëshe e organizuar nga Komanda e Forcave Amerikane për Evropën dhe Afrikën, ku testohen dislokimi i forcave, ndërveprimi, si dhe aftësia për t'u përgjigjur ndaj situatave komplekse të sigurisë.

Shqipëria në Zemër të Agjendës së NATO-s: Ministri Vengu në Ministerialin e Mbrojtjes në Bruksel

Ministri i Mbrojtjes, z. Pirro Vengu, po merr pjesë në Ministerialin e Mbrojtjes së NATO-s, një takim vendimtar që po zhvillohet në selinë qendrore të Aleancës në Bruksel. Ky ministerial përkon me fazën përgatitore të Samitit të NATO-s që do të mbahet në Hagë më 24-26 qershor.

Në këtë takim, ministrat e mbrojtjes po diskutojnë mbi përforcimin e kapaciteteve të Aleancës, modernizimin ushtarak dhe rritjen e angazhimit të shteteve anëtare në kontekstin e sigurisë globale, me theks të veçantë mbi: Rritjen e buxheteve për mbrojtjen në nivelin 5% të PBB-së, si pjesë e një përpjekjeje për të garantuar parandalimin e besueshëm; Objektivat e reja të kapaciteteve, që përfshijnë mbrojtjen ajrore, armatimin me rreze të gjatë dhe formacione tokësore të gatshme për veprim; Mbështetjen për Ukrainën, si pjesë e përkushtimit të NATO-s për stabilitetin në lindje të Evropës.

Ministri Vengu theksoi në Bruksel se Shqipëria është një kontribuuese aktive në sigurinë kolektive, dhe ripërsëriti angazhimin e qeverisë shqiptare për: Rritjen e pranisë në misionin EUFOR-ALTHEA që nga janari 2025; Krijimin e një infrastrukture moderne për vendin pritës, me në fokus Korridorin VIII, që përfshin pikën hyrëse detare në Porto Romano; Forcimin e bashkëpunimit me SHBA-në, Italinë, Francën, Hungarinë dhe Kroacinë në fushën e industrisë së mbrojtjes dhe trajnimit ushtarak.

Në takimet dypalëshe, Ministri Vengu shprehu vlerësime për leadershipin e Sekretarit të Përgjithshëm të NATO-s, Mark Rutte, si dhe uroi Sekretarin e ri të Mbrojtjes së SHBA, Pete Hegseth, për marrjen e detyrës së re. Shqipëria vazhdon të jetë një partner i besueshëm dhe aktiv në garantimin e sigurisë në Ballkanin Perëndimor dhe më gjerë.

Kontingjenti XVII EOD, merr detyrën në kuadër të misionit të Prezencës së Përparuar të Përforcuar pas transferimit të komandës dhe autoritetit nga Kontingjenti XVI

Efektivët e Kontingjentit XVI kanë realizuar me sukses detyra të rëndësishme, duke marrë pjesë në stërvitje të tilla si “Resolute Warrior”, “OAK Resolve 25-01”, duke mbështetur me operacione EOD të gjitha njësitë e brigadës shumëkombëshe.

Drejtnesit më të lartë të brigadës shumëkombëshe kanë vlerësuar me certifikata mirënjohje efektivat tanë për profesionalizmin, angazhimin dhe lidhshmërinë e dëshmuar gjatë këtij misioni.

Stafetën e merr tashmë Kontingjenti i XVII, i cili me përkushtim dhe gatishmëri merr përsipër realizimin e detyrave komplekse dhe jetike, që lidhen me ruajtjen e jetës së personelit dhe sigurimin e vijueshmërisë së operacioneve ndërkombëtare.

Forcat Speciale Shqiptare marrin pjesë në “Laufer-25”: Rritje e Kapaciteteve në Kuadër të NATO-s

Efektivë të Regjimentit të Operacioneve Speciale të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë po marrin pjesë në stërvitjen shumëkombëshe “Laufer-25”, e zhvilluar në kuadër të “IMEDIATE RESPONSE 25”, në territorin e Kroacisë, në përbërje të strukturave të vendeve anëtare të NATO-s.

Gjatë këtij angazhimi, janë vënë në zbatim kapacitete bashkëkohore të vëzhgimit dhe grumbullimit të informacionit operacional, duke demonstruar një qasje moderne dhe të integruar në përputhje me standardet e Aleancës. Përdorimi me sukses i mjeteve të teknologjisë së avancuar, në kuadër të skenarëve të parashikuar nga stërvitja, përbën një hap domethënës në konsolidimin e kapaciteteve të Regjimentit.

Përfshirja aktive e efektivëve të Regjimentit të Operacioneve Speciale në këtë aktivitet të nivelit të lartë është dëshmi i përgatitjes profesionale, angazhimit të vazhdueshëm dhe rolit konstruktiv të Forcave të Armatosura në arkitekturën e sigurisë rajonale dhe ndërkombëtare.

Forcat Ajrore shuan zjarret në Darëzezë përmes operacionit ajror

Forcat Ajrore luajtën një rol vendimtar në shuarjen e zjarrit masiv që përfshiu ekonominë pyjore të Darëzezës. Gjatë një operacioni dyditor, dy helikopterë “Black hawk” kryen fluturime intensive, duke shpërndarë mijëra litra ujë mbi vatrat më problematike të flakëve.

Në bashkëpunim të ngushtë me forcat zjarrfikëse tokësore, strukturat vendore dhe strukturave të Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, të Mbrojtjes nga Zjarri, ndërhyrja ajrore mundësoi shuarjen e zjarrit në terrene të vështira dhe të paarrishme për mjetet tokësore. Ndërhyrjet e koordinuara siguruan frenimin e përhapjes së flakëve dhe mbrojtjen e një pjese të konsiderueshme të pyjeve, duke konkluduar me shuarjen e zjarrit masiv.

Autoritetet vendore, kanë vlerësuar suksesin e ndërhyrjes dhe kanë bërë thirrje për kujdes të shtuar për të parandaluar zjarre të tilla në të ardhmen.

Angazhimi i Detashmentit të Dronëve në Stërvitjen “DEFENDER EUROPE-25”

Stërvitja shumëkombëshe “Defender Europe – 25”, e cila po zhvillohet në disa vende të Evropës Juglindore, përfshirë Shqipërinë dhe Kosovën, ka shënuar një moment historik jo vetëm për Forcat e Armatosura, por dhe për Forcën Ajrore. Kjo është hera e parë që Detashmenti UAV i Forcës Ajrore shqiptare përdor sistemet e veta të avionëve pa pilot (UAV) në një nivel kaq të avancuar dhe të integruar, duke treguar aftësinë për të përballuar sfidat e një mjedisi kompleks të sigurisë.

Gjatë “Defender Europe – 25”, Detashmenti UAV ka luajtur një rol thelbësor në mbështetjen e operacioneve të përbashkëta me aleatët dhe partnerët ndërkombëtarë. Me përdorimin e UAV-ve, janë realizuar një sërë detyrash të rëndësishme. Përmes zbulimit ajror dhe vëzhgimit taktik, dronët kanë mbledhur informacion në kohë reale mbi lëvizjet e forcave kundërshtare të simuluar dhe kanë monitoruar fushën e betejës, duke ndihmuar në marrjen e vendimeve strategjike.

Një nga funksionet kryesore të UAV-ve ka qenë identifikimi dhe përcaktimi i objektivave për artilerinë dhe forcat e tjera të zjarrit të drejtpërdrejtë. Ky angazhim ka përmirësuar ndjeshëm saktësinë dhe efektivitetin e goditjeve, duke kontribuar në suksesin e skenarëve të stërvitjes. Për më tepër, UAV-të kanë mbikëqyrur lëvizjet e njësisë logjistike, duke siguruar rrugë të sigurta për transportin e furnizimeve dhe përforcimeve.

Një tjetër arritje madhore ka qenë testimi i ndërveprueshmërisë me Brigadën Shumëkombëshe të Jugut. Sistemet UAV janë integruar me platformat e komunikimit dhe komandës të Brigadës, duke siguruar një koordinim të suksesshëm dhe një operacion të përbashkët të sinkronizuar. Ky integrim shënon një hap të rëndësishëm për modernizimin e forcave të armatosura dhe përgatitjen e tyre për sfidat e ardhshme.

“Teknologjia e dronëve është një element thelbësor i modernizimit dhe rritjes së kapaciteteve mbrojtëse të vendit. Përmes përdorimit të teknologjisë së avancuar, po tregojmë aftësinë tonë për të kontribuar në sigurinë rajonale dhe globale”, – vuri në dukje, komandanti i detashmentit, nënkolonel Eljo Buçka.

FORCAT E
Armatosura

DEFENDER
EUROPE
2025

DEFENDER EUROPE 2021

– Fillimi i një epoke të re ushtarake për Shqipërinë

Shqipëria pati nderin të presë për herë të tretë stërvitjen më të madhe ushtarake në Europë, dhe ky është privilegj i posaçëm për FASH-të, të cilët janë pritës dhe pjesëmarrës të kësaj stërvitjeje, që për herë të tretë vë në pah përmirësimin e vazhdueshëm të kapaciteteve tona ushtarake, falë dhe mbështetjes së paçmuar të vendeve aleate të NATO-s dhe SHBA-ve.

Zhvillimi për herë të tretë në Shqipëri i stërvitjes më të madhe ushtarake në Europë ngarkon vendin tonë jo vetëm me një përgjegjësi të jashtëzakonshme, por vë në dukje përparimin dhe pjekurinë e arritur nga Shqipëria.

Karakteristika: Stërvitja e parë e këtij lloji, ku Shqipëria shërbeu si një nga vendet pritëse, përfshirë mbi 28,000 trupa nga 26 vende.

Theks te operacionet logjistike dhe siguria portuale në Durrës dhe baza të tjera.

Përfitime për Shqipërinë: Vendosja e Shqipërisë si pikë strategjike logjistike për NATO-n në rajon, përmirësimi i infrastrukturës ushtarake dhe civile (porti i Durrësit, rrugë, urë komunikimi).

Rritje e besimit ndërkombëtar për rolin e Shqipërisë si vend aleat i sigurt dhe i besueshëm.

DEFENDER EUROPE 2023

– Thellimi i bashkëpunimit ushtarak dhe teknologjik

Karakteristika: Pjesëmarrje e zgjeruar e forcave tokësore dhe ajrore shqiptare.

Fokus në operacione ndërvepruese, mbrojtje territoriale dhe kundërveprim ndaj kërcënimeve hibride.

Përfitime për Shqipërinë: Trajnimi i Forcave të Armatosura në skenarë të avancuar luftarak dhe operacione ndërkombëtare.

Rritja e ndërveprueshmërisë me ushtritë aleate, duke e bërë Shqipërinë pjesë aktive të planifikimeve strategjike të NATO-s.

Mbështetje teknike dhe trajnime për përdorim të sistemeve moderne të mbikëqyrjes dhe komandës.

DEFENDER EUROPE 2025

– Konsolidimi i rolit strategjik dhe teknologjik të Shqipërisë

Karakteristika: Rreth 28,000 trupa nga 39 vende.

Shqipëria luan rol qendror në fazën “Immediate Response”. Përdorimi për herë të parë i dronëve dhe mjeteve të avancuara të zbulimit.

Përfitime për Shqipërinë: Rritje e kapaciteteve teknologjike të FA-së dhe adaptim me standardet e reja të NATO-s; Forcimi i sigurisë rajonale me Kosovën, Maqedoninë e Veriut dhe Malin e Zi, si pjesë e bashkëpunimit praktik ushtarak; Rritja e prestigjit të Shqipërisë si vend pritës dhe kontribuues për stabilitetin rajonal.

Çfarë përfaqësojnë këto tre “Defender Europe” për Shqipërinë?

Rritje të sigurisë kombëtare; Trajnime intensive për FA-të; Njohje me teknologji të reja dhe skenarë realë lufte.

Pozicionim strategjik në NATO

Shqipëria është vend kyç për qasje në Detin Adriatik dhe lidhje me Ballkanin Lindor. Këto stërvitje e kanë konsoliduar këtë rol.

DEFENDER EUROPE në Shqipëri (2021, 2023, 2025)

Përfitime ekonomike dhe infrastrukturore

Investime në rrugë, porte, logjistikë dhe bazat ushtarake. Aktivizim ekonomik lokal përmes qarkullimit të trupave dhe përdorimit të resurseve vendore.

Diplomaci ushtarake dhe besueshmëri ndërkombëtare. Shqipëria ka fituar më shumë vëmendje dhe respekt si partnere e besueshme në operacionet ushtarake të NATO-s.

Tre stërvitjet “Defender Europe” në Shqipëri nuk janë thjesht manovra ushtarake, por investime strategjike në të ardhmen e sigurisë, stabilitetit dhe rolit ndërkombëtar të Shqipërisë. Ato kanë forcuar ndjeshëm kapacitetet e brendshme të Forcave të Armatosura dhe kanë ngritur imazhin e vendit në skenën globale.

Shqipëria nuk ka qenë kurrë më lart në nivelin e respektit

ndërkombëtar, dhe tashmë e ulur në tryezën e Këshillit të Sigurimit krah SHBA-ve, ajo merr një profil dhe rol që jo vetëm e ngarkon me përgjegjësi të jashtëzakonshme, por dhe vë në dukje se çfarë përparimi dhe çfarë pjekurie ka arritur vendi ynë.

Zhvillimi i kësaj stërvitjeje është shprehje e unitetit të madh dhe vendosmërisë së palëkundur të komunitetit euro-atlantik për të mbrojtur vlerat dhe parimet mbi të cilat ngrihen shoqëritë tona.

Stërvitjet ‘Defender Europe’ 2021, 2023, 2025, na kujtojnë se pavarësisht gjuhës, flamurit, jemi të lidhur pazgjidhshmërisht nga vlerat dhe parimet që janë të kërcënuara po njësoj për secilin prej nesh.

Të gjithë së bashku jemi të imponuar nga historia dhe ardhmëria që të funksionojmë në unitet të plotë.

Në Gaza nuk po vriten vetëm njerëz, po vritet ndërgjegjja e botës

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Gjenocid apo Shfarosje në Gaza?!

Një krizë humanitare me përmasa historike

Që nga fillimi i ofensivës izraelite mbi Rripin e Gazës në tetor 2023, bota është përballur me një nga krizat më të rënda humanitare dhe ushtarake të dekadave të fundit.

Mbi 54,000 palestinezë janë vvarë, pjesa dërrmuese civilë, gra dhe fëmijë. Po flasim për një realitet ku bombardimet kanë prekur çdo aspekt të jetës civile: spitale, shkolla, zona të banimit dhe qendra humanitare.

Në këtë kontekst të errët, është rritur fuqishëm debati ndërkombëtar rreth pyetjes së dhimbshme: A është ajo që po ndodh në Gaza një gjenocid? Apo kemi të bëjmë me shfarosje të një popullsie?

Çfarë do të thotë “gjenocid”?

Sipas Konventës së OKB-së për Parandalimin dhe Dënimin e Gjenocidit (1948), “gjenocid” nënkupton çdo akt të ndërmarrë me qëllim për të shkatërruar, në tërësi apo pjesërisht, një grup kombëtar, etnik, racor apo fetar.

Në këtë përkufizim përfshihen jo vetëm vrasjet, por edhe krijimi i kushteve që sjellin shkatërrim fizik apo kulturor të grupit.

Argumentet që mbështesin akuzën për gjenocid

Një numër vendesh, organizatash ndërkombëtare dhe personalitete publike, përfshirë Afrikën e Jugut, kanë ngritur padi ndaj Izraelit për gjenocid në Gaza. Në janar 2024, Gjykata Ndërkombëtare e Drejtësisë (GJND) vendosi masa të përkohshme, duke i kërkuar Izraelit që të ndërpresë çdo veprim që mund të klasifikohet si gjenocid. Ky vendim nuk e shpalli drejtpërdrejt Izraelin fajtor, por e njohu seriozitetin e akuzave.

Dëshmi që forcojnë akuzat për gjenocid përfshijnë:

- Shkatërrimi i qëllimshëm i spitaleve dhe objekteve civile.
- Deklarata publike nga zyrtarë izraelitë që nxisin shkatërrimin e plotë të Gazës.
- Pengesa e ndihmave humanitare, që çojnë në uri masive dhe kolaps shëndetësor.

Shfarosje apo spastrimi etnik?

Disa ekspertë ndërkombëtarë dhe Komisioneri i OKB-së për të Drejtat e Njeriut kanë përdorur termin “shfarosje” ose “krim kundër njerëzimit”, në vend të fjalës “gjenocid”, për të përshkruar sulmet ndaj civilëve dhe shkallën e zhvendosjes së detyruar të popullsisë.

Rreth 2.3 milionë palestinezë janë detyruar të largohen nga shtëpitë e tyre, duke përbërë një pastrim etnik de facto, të ngjashëm me rastet historike në Bosnje dhe Ruandë.

Justifikimi i Izraelit dhe kundërshtimet

Nga ana tjetër, Izraeli e refuzon kategorikisht çdo akuzë për gjenocid, duke pretenduar se është në një luftë të drejtë kundër Hamasit pas sulmit të 7 tetorit 2023, kur mbi 1,200 izraelitë u vranë dhe u morën pengje.

Qeveria izraelite thekson se Hamas përdor civilët si mburoja njerëzore dhe se objektivat ushtarake janë të ligjshme. Megjithatë, proporcionaliteti dhe diskriminimi mes objektivave ushtarake dhe civile janë në thelb të ligjit ndërkombëtar humanitar – dhe këtu lind pyetja e drejtë: A mund të justifikohet vrasja e dhjetëra mijëra civilëve me luftën kundër një organizate terroriste?

Shtetet që kërkojnë ndërprerjen e operacioneve

Përveç Afrikës së Jugut, vende si Kolumbia, Turqia, Bolivia dhe Irlanda kanë kërkuar ndaljen e operacioneve ushtarake

dhe i kanë ndërprerë marrëdhëniet diplomatike me Izraelin. Opinionet publike në shumë vende të Evropës janë kthyer kundër veprimeve të Izraelit, me protesta masive që kërkojnë përgjegjësi ligjore dhe morale.

Drejtësia ndërkombëtare në provë

Kjo krizë ka vendosur në sprovë serioze sistemin ndërkombëtar të drejtësisë. Nëse GJND vendos që Izraeli ka kryer gjenocid, pasojat do të jenë historike – jo vetëm për rajonin, por për të gjithë rendin ndërkombëtar ligjor.

Por një vendim i tillë kërkon vite, dokumentim të thelluar dhe presion politik nga të gjitha anët.

Qëllimi nuk është vetëm të përcaktojmë një emër

Në thelb, pyetja nuk është vetëm “a është kjo një shfarosje apo gjenocid?”. Pyetja më e madhe është: A do të veprojë bota, kur një popull i tërë po zhduket para syve tanë?

Nëse fjalët “asnjëherë më” kanë kuptim, atëherë ato duhet të vlejnë për Gazën – tani. Jo nesër, jo pas një raporti të OKB-së. Historia do të na gjykojë sipas veprimeve që bëjmë sot, jo sipas definicioneve juridike që përdorim.

Një thirrje për ndërgjegje:

Gaza po shuhet – njerëzimi po dështon

Nën gërmadha nuk ndodhen vetëm trupat e pajetë të fëmijëve, por edhe heshtja jonë. Heshtja e kombeve, e udhëheqësve, e popujve që dikur betoheshin “kurrë më”.

Sa jetë duhet të shuhet që të quhet gjenocid? Sa foshnja duhet të mos kenë qumësht, sa nëna të qajnë mbi trupat e fëmijëve të tyre, sa qytete të rrënohen që bota të kuptojë se kjo nuk është më “mbrojtje”, por shkatërrim sistematik?

Gaza nuk ka më spitale, por nuk ka më as zëra që të qajnë.

Të gjithë janë lodhur. Por një popull që po shuhet nuk ka luksin të lodhet nga dhimbja e vet. Sot nuk është më çështje feje, kombësie apo politike, është një çështje e thjeshtë njerëzore: A jemi ende njerëz?

Nëse heshtim tani, i kemi dhënë fund të drejtës për të folur nesër. Sepse sot, përballë një gjenocidi të transmetuar drejtpërdrejt, bota nuk mund të thotë më “nuk e dinim”.

Mos prisni të ndalet bomba e fundit. Mos prisni të numërohen të gjitha viktimat. Ngrihuni tani, jo për palestinezët, por për njerëzimin. Sepse, në Gaza, nuk po vriten vetëm ata, po vdesim të gjithë, pak nga pak, nga heshtja.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Me ndryshimin e sistemit politik, hapja e Shqipërisë me Europën ka bërë të mundur lëvizjen e lirë, e cila na ka krijuar mundësinë të shijojmë bukuritë natyrore dhe arkitektonike të këtyre vendeve, kur përpara 30 vitesh ishte thjesht një utopi. Por mesa duket për një pjesë të mirë të shqiptarëve, duket se këto zhvillime janë të krijuara vetëm për ato vende dhe nuk munden t'i sjellin me vete në 'valixhen' e tyre teksa kthehen në Shqipëri. Një 'çudi europjane' janë dhe bibliotekat e rrugës, deri këtu nuk kemi ndryshim, sepse edhe ne në format primitiv 'tregtojmë' libra në rrugë, ajo që bën diferencën është se në bibliotekat europiane, të rinj dhe të reja, fëmijë dhe të moshuar qëndrojnë në radhë për të marrë librin e tyre të preferuar. Ndërsa në Shqipëri, grup-mosha të ndryshme, reagimin e vetëm indiferent e kanë pikërisht kur kalojnë mbi trotualet e mbushur me libra.

Biblioteka pa mure, një realitet europian dhe një mundësi e humbur shqiptare

Në një shoqëri që ecën me ritme të shpejta drejt modernizimit dhe globalizimit, kultura e leximit mbetet një nga shtyllat më të rëndësishme të zhvillimit shpirtëror, intelektual dhe moral të individit. Një shembull i jashtëzakonshëm i kësaj kulture mund të gjendet në Gjermani, Angli, Itali, ku në qytete të mëdha dhe të vogla, janë të pranishme të ashtuquajturat biblioteka të rrugëve – një ide e thjeshtë, por e thellë në simbolikën dhe funksionin e saj.

Këto biblioteka janë dollapë ose struktura të vogla të vendosura në vende publike, në trotuare, parqe, stacione metroje, afër shkollave apo edhe pranë ndërtesave të banimit, ku qytetarët mund të marrin një libër për të lexuar dhe të lënë një tjetër në vend të tij. Janë të hapura për të gjithë, pa ndonjë rregull burokratik, pa regjistrim, pa pagesë. Çdokush mund të lexojë, pavarësisht moshës, profesionit apo statusit ekonomik. Vetë koncepti përfaqëson besimin në qytetarët dhe në fuqinë e dijes.

Në pamje të parë, kjo mund të duket një nismë modeste, por në të vërtetë ajo është shprehje e një shoqërie që ka vendosur leximin në qendër të jetës së përditshme. Kur kalon pranë një biblioteke të rrugës në Berlin, Londër apo Romë, shikon njerëz që ndalojnë për të parë se çfarë librash ka, prindër që i mësojnë fëmijët të zgjedhin tituj, të rinj që gjejnë aty një alternativë të shëndetshme ndaj ekranit të celularit.

Europianët nuk e kanë humbur kontaktin me librin edhe pse jetojnë në një epokë digjitale. Përkundrazi, leximi është integruar në mënyrë organike në jetën urbane dhe individuale.

Kontrasti me Shqipërinë: mungesa e kulturës së leximit

Për fat të keq, kur e krahasojmë këtë realitet me atë të Shqipërisë, kontrasti është i thellë dhe shqetësues. Në vendin tonë, leximi është gjithnjë e më shumë në rënie, jo vetëm si statistikë, por si vlerë shoqërore. Ndonëse në rrjete sociale, shumë njerëz postojnë citime librash apo flasin për letërsi, kjo është shpesh vetëm një fasadë. Realiteti tregon një tjetër tablo: bibliotekat publike janë të varfra, të neglizhuara, me fonde të vjetruara dhe pak të frekuentuara. Libraritë private janë përherë e më pak të vizituara dhe librat shihen si mallra luksi, të paarritshëm për shumë familje me të ardhura të ulëta.

Në sistemin arsimor, leximi shpesh reduktohet në një detyrim shkollor, jo në një kënaqësi apo nevojë personale. Shumë nxënës mësohen të lexojnë për t'u testuar, jo për të kuptuar botën apo për t'u formuar si individë të pavarur në mendim. Kjo i bën ata të zhvillojnë një refuzim të heshtur dhe të qëndrueshëm ndaj librit, i cili shpesh zgjat gjatë gjithë jetës së tyre.

Kjo mungesë e kulturës lexuese nuk është thjesht një çështje personale. Ajo është pasojë e një sistemi të tërë që nuk i jep prioritet zhvillimit kulturor dhe edukativ. Politikat arsimore shpesh janë të papërqendruara, promovimi i leximit është i dobët ose inekzistent, dhe mungojnë nismat kreative që mund ta sjellin librin më afër qytetarëve – siç janë bibliotekat e rrugëve, festivalet e leximit, panaireset e librave në shkolla, leximi në natyrë, etj.

Pse funksionon në Europë, dhe pse dështon në Shqipëri?

Mentaliteti shoqëror dhe ndjeshmëria ndaj librit - Në Europë, që

Kur libri gjendet në rrugë dhe nuk humbet, shembulli europian për një Shqipëri që nuk lexon

në moshë të hershme, fëmijët mësohen të kenë kontakt me librin. Familjet lexojnë me fëmijët, kopshtet kanë lexime të përditshme, dhe mësuesit e paraqesin librin si një shok të përhershëm. Në Shqipëri, në shumë familje nuk ka libra fare në shtëpi dhe nuk ka një traditë të leximit si aktivitet familjar.

Infrastruktura publike - Bibliotekat në këto vende janë të shumta, të pasura me tituj dhe të aksesueshme nga të gjithë. Në Shqipëri, shumë qytete të vogla kanë vetëm një bibliotekë, shpesh të pa pajisur dhe me staf të pakualifikuar. Biblioteka e shkollës shpesh është formale, ekziston vetëm në letër.

Gjithashtu leximi promovohet nga institucionet, nga liderët publikë, nga media. Leximi është pjesë e identitetit kombëtar. Në Shqipëri, mungon frymëzimi. Shpesh janë pak individë entuziastë që nisin nisma të vogla, por pa mbështetje institucionale ato shuhen shpejt.

Çfarë mund të marrim nga këto vende veç 'relaksit'?

Bibliotekat e rrugëve nuk janë thjesht një risi arkitektonike apo një detaj simpatik urban. Ato janë simbol i një shoqërie që e vlerëson dijen si pasuri kolektive.

Shqipëria ka shumë për të mësuar nga ky model, por ndryshimi

nuk do të vijë vetvetiu. Duhet një strategji kombëtare për rikthimin e leximit si prioritet kombëtar, i cili duhet të përfshijë:

- Ndërtimin dhe modernizimin e bibliotekave publike dhe shkollore
- Nisma komunitare për ndarjen e librave (edhe bibliotekat e rrugëve si projekte pilot)
- Promovimi i leximit në media dhe rrjete sociale
- Përshtatja e programeve shkollore për të nxitur leximin kritik dhe kreativ
- Përfshirja e prindërve në edukimin kulturor të fëmijëve

Biblioteka e rrugëve në Gjermani është një dritare e hapur drejt një bote ku libri ka vendin që i takon, në zemër të jetës publike dhe private. Ajo dëshmon se kur leximi kultivohet që nga fëmijëria, kur institucioni beson te qytetari, dhe kur shoqëria e konsideron dijen si investim, atëherë krijohet një kulturë që nuk shuhet.

Shqipëria ka nevojë për më shumë libra në duar, në parqe, në shkolla, në shtëpi. Por mbi të gjitha, ka nevojë për dashuri për leximin, një dashuri që nuk mësohet me detyrim, por me shembull, me hapësira të aksesueshme, me nisma që frymëzojnë dhe me besim se libri është çelësi i emancipimit dhe progresit.

KAPITEN (P) VERI TALUSHLLARI

Nga Zjarri i Luftës në Përqafimin e Beratit: Refugjatët Kosovarë në 1999

Lufta e Kosovës, shpërndarja e shqiptarëve të Kosovës në rrethin e Beratit, prill 1999

Po vjen 11 qershori, ajo ditë e bekuar, kur më në fund serbët morën nga sytë këmbët dhe Kosova jonë, plaga e madhe e shqiptarisë, filloi të mbyllej më në fund!

Kosova e lirë! Ëndrra e madhe e një populli, e një kombi, u bë e vërtetë! Iu dha fund një padrejtësie më se shekullore, një krimi shtetëror edhe me frymëzim dhe mbështetje të Rusisë dhe bekimin e fuqive të mëdha, do t'i jepej fund një plani kriminal të përpunuar dhe realizuar nga mendjet më të errëta të një grupi akademikësh e shtetarësh serbë që përpunuan me hollësi spastrimin etnik të një kombi e të një populli që prej shekujsh jetonte në trojet e veta, e që përfshinte në faqet e atij plani aktet më monstruoze, deri vrasjen dhe hedhjen në zjarr të fëmijëve e të grave, pa llogaritur burrat dhe pleqtë.

Shifrat e viktimave të gjenocidit serb ndaj shqiptarëve janë të frikshme, dhe nuk po përmendim krimin tjetër, atë të shpërnguljes masive, e megjithatë shqiptarët ja dolën të mbijetojnë, dhe marsi i vitit 1999 e gjeti Kosovën me 1.7 milion banorë, 93% e tyre shqiptarë. Pikërisht ndaj tyre Miloshevi dhe regjimi i tij fashist filloi dhe realizoi një sulm të egër për ta spastruar Kosovën etnikisht. Dhe ja arriti. Më se 1 milion shqiptarë të Kosovës lanë pas të vranët dhe varret e të parëve, shtëpi e katandi, dhe morën rrugët e botës.

Në Maqedoni, në Mal të Zi, Zvicër e Gjermani e deri në SHBA, dhjetëra kampe refugjatësh pritën kosovarët e tmerruar nga paramilitarët dhe ushtarët kriminelë serbë. Por ajo pritje që iu bë në Shqipëri ishte e jashtëzakonshme. Sigurisht, edhe kampingjet ishin shumë ndryshe nga ato në vendet fqinje dhe atyre të largët, për kushtet e jetesës e për më tepër për trajtimin vëllazëror, ngrohtësinë njerëzore që shqiptarët e dheut mëmë u dhanë vëllezërve të ikur nga tmerret e luftës. Por ajo që habiti botën ishte hapja e dyerve të shtëpive që shqiptarët e bënë me gjithë zemër, duke ndarë me ta jo vetëm atë pak hapësirë ku jetonin vetë, por edhe bukën e gojës e rrobat e trupit. Ka mijëra episode e ngjarje nga më të bukurat, nga më prekëset të asaj mikpritjeje.

Ajo që bënë Kukësi dhe kuksianët, kur në qytetin e tyre të vogël erdhën valë-valë katërqind mijë vëllezër kosovarë, ata pa hezitim u hapën dyert e zemrave e të shtëpive kanat më kanat, është një mrekulli e shpirtit njerëzor dhe karakterit mikpritës e vëllazëror shqiptar. E si të mos mjaftonin ata që morën nëpër shtëpi, u çuan ushqim apo rroba për t'u veshur apo për shtresa e mbulesa edhe

atyre nëpër salla apo kampinge. Unë mund të tregoj për prindërit e mi në Berat, që pasi mbajtën disa ditë dy gra me gjithë fëmijët nga dera e Kryezinjve në Rahovec, nuk lanë të ikte në kamping vjehrrën e tyre, nënë Havanë, por e mbajtën deri sa erdhën djemtë nga Zvicra. Plaka e mirë u bë shoqe e mirë me nënën time, Parizen, dhe kur erdhi dita u ndanë me lot në sy.

Dhe mund të përmend shokun dhe kolegun tonë, Isuf Bramo dhe bashkëshorten e tij, Tatjanën, në Kuçovë, që jo vetëm i mbajtën në apartamentin e tyre të vogël deri sa erdhi dita fatlume që miqtë e tyre nga fshatrat e Prizrenit të ktheheshin në shtëpitë e tyre, por bashkë me ta dërguan edhe djalin e tyre, Eltonin, të siguroheshin

që mbërritën shëndoshë e mirë. E plot ngjarje të tilla. Në Berat autobusët me gra, burra e fëmijë erdhën një mesnatë marsi dhe një pjesë u strehuan ashtu si mundën në mjediset e Shtëpisë së Ushtrakeve.

Të nesërmen filloi ngritja e kampingeve
Në muajin prill, në rrethin e Beratit kishte 13 kampinge me gjithsej 4407 kosovarë të vendosur në 7 kampinge dhe nëpër familjet e qytetit dhe të fshatrave e konkretisht: 604 veta në familjet e qytetit të Beratit, 1010 veta në kampingun e Paranguajt, Dushnik, 490 në kampingun e Kombinatit të Tekstileve, 390 në kampingun e Moravës, Rep. Ush. 5001, 575 në kampingun e Myftinisë, ish-NPD, 50 veta tek Caritasi Uznovë, 53 te Konvikti i Shkollës Bujqësore, 106 veta tek dhomat e sportistëve te Stadiumi “Tomori”, 200 veta në familjet e Urës Vajguore, 124 në fshatrat e komunës Kutalli, 50 në Poshnje, 135 veta në fshatrat e Komunës Velabisht, 200 veta në fshatrat e Komunës Vërtop, 400 veta në Otlak.

Këto shifra dhe kjo shpërndarje flasin vetë dhe besoj se krijojnë një pamje të asaj që ka ndodhur në Berat dhe në gjithë Shqipërinë. Me Luftën e UÇK-së dhe ndihmës vendimtare të NATO-s, bishës naziste të Beogradit iu pre koka dhe, më 11 qershor, Kosova ishte e lirë! Bijtë e bijat më të mirë të atyre trojeve e vaditën me gjakun e tyre pemën e Lirisë dhe tani zëri i Adem e Hamëz Jasharit dhe 56 pjesëtarëve të asaj familjeje legjendare, zëri i Zahir Pajazitit dhe Ismet Jasharit, Kumanovës, i Luan Hajradinajt dhe Astrit Sulit, djaloshit beratas dhe atij tjetrit, Indritit, Ushtar Kavajës, i Antigona Fazllit dhe familjes së Ymer Elshanit e sa e sa të tjerëve, i thërriste të shpërngulurve në atë eksod biblik të ktheheshin. Dhe ata u kthyen duke marrë me vete edhe një copë Shqipëri, një pjesë nga ajo vëlla-pritje dhe bujari që me të drejtë u quajt Legjendare. Berati dhe beratasit ishin dhe janë krenarë që edhe ata e kaluan me dinjitet e përulësi atë provë ku i vuri, bashkë me viset e tjera shqiptare, nga Tropoja në Sarandë.

KOLONEL HYSNI GJERGJI

“SPIDER WEB”

Operacioni “Spider Web” i datës 1 qershor dhe sulmi mbi urën e Krimesë, më 3 qershor 2025, do mbeten data që shënojnë një transformim dhe hyrjen e luftës, në epokën e dronëve të zgjuar dhe autonomë me impakt të dyfishtë. Ukraina si laborator i përgjakshëm i luftës po provon dhe vendos një model të ri lufte asimetrike, ku një vend më i vogël dhe më i dobët ushtarakisht mund të sfidojë një fuqi më të madhe botërore përmes teknologjisë. Si rezultat i sulmeve në tokën ruse, Rusia është e vendosur nën presion për të përmirësuar mbrojtjen ajrore dhe kundër-dronëve, gjë e cila kërkon kohë, burime dhe përshtatje të strukturës ushtarake. Operacioni “Spider Web” si dhe shkatërrimi i urës së Krimesë për të tretën herë, do të shënojë një pikë kthese në luftën moderne, ku përdorimi i dronëve autonomë dhe të fshehtë mund të bëhet një standard në strategjitë ushtarake të së ardhmes. Ky sulm ka theksuar rëndësinë e inteligjencës artificiale dhe teknologjisë në zhvillimin e operacioneve ushtarake, duke hapur rrugën për përdorimin e teknologjive të avancuara në fushën e mbrojtjes. Gjeneral Stavidis e quajti operacionin ukrainas të 1 qershorit 2025 si “kalë troje” në tokën ruse, ndërsa CNN e titulloi atë si “Pearl Harbor”-in rus. Sulmi i koduar “Spider web” i Ukrainës ndaj avionëve transportues strategjikë rus në pistë, është një nga operacionet më të guximshme dhe teknologjikisht të avancuara të këtij konflikti dhe, ka shënuar një kthesë të rëndësishme në përdorimin e dronëve autonomë në luftë. Ashtu si sulmi japonez në Pearl Harbor më 1941, edhe Operacioni “Spider Web” u karakterizua nga goditje të menjëhershme dhe të papritura ndaj aseteve strategjike ushtarake, konkretisht (bazat ajrore ruse). Rusia pësoi dëme të rënda, pasi u godit flota ajrore strategjike e Rusisë, ashtu siç u dëmtua marina amerikane në 1941. Efekti psikologjik dhe paniku janë evident, sepse sulmi zbuloi se edhe territori i thellë rus nuk është i paprekshëm, njësoj siç u shokua opinioni amerikan pas Pearl Harbor-it. Operacioni ukrainas u krye përmes infiltrimit të “padukshëm” në brendësi të territorit armik, njësoj si grekët që futën kalin prej druri në Trojë thotë gjeneral Stavidis. Dronët u dërguan të fshehur në kontejnerë të zakonshëm mbi kamionë civilë, duke kaluar nën radarët e mbrojtjes ruse, një përdorim mjeshtëror i maskimit dhe mashtrimit. Sulmi erdhi nga “brenda”, përmes mjeteve që Rusia i konsideronte të padëmshme, duke shkatërruar objektiva të rëndësishëm si pasojë e “hapjes së portave” nga vetë sistemi i saj. Pavarësisht se cilën metaforë zgjedhim, është e qartë se Operacioni “Spider Web” do të hyjë në histori si një nga shembujt më të shkëlqyer të luftës së re me elementë klasikë të mashtrimit strategjik. “Spider web” është një operacion i planifikuar për 18 muaj nga Shërbimi i Sigurisë i Ukrainës (SBU), i mbështetur nga presidenti Volodymyr Zelenskyy. Ky sulm ka përdorur 117 dronë FPV (First-Person View) të fshehur në kontejnerë druri dhe transportuar me kamionë brenda territorit rus. Dronët janë aktivizuar dhe drejtuar përmes rrjetit celular dhe inteligjencës artificiale për të goditur objektiva specifike. Një nga goditjet më të largëta ka ndodhur në bazën ajrore Belaya në Siberi, mbi 4,000 km larg kufirit ukrainas. Operacioni ka synuar pesë baza ajrore ruse: Belaya, Dyagilevo, Ivanovo Severny, Olenya dhe Ukrainka. Janë shkatërruar ose dëmtuar mbi 40 avionë, përfshirë bombat strategjike Tu-95, Tu-22M dhe avionët A-50 të zbulimit. Vlera e dëmeve është vlerësuar në rreth 7 miliardë dollarë, duke dëmtuar rëndë rreth 1/3 e flotës ruse të bombarduesve strategjikë dhe dobësuar aftësinë e Rusisë për të realizuar sulme me raketa me rreze të gjatë. Ky është një nga përdorimet më të avancuara të dronëve autonomë në luftë, duke shënuar një hap të rëndësishëm në zhvillimin e teknologjisë ushtarake.

Ky operacion ka pasur një ndikim të madh në moralin e trupave ruse dhe ka dërguar një mesazh të fortë ndërkombëtar për aftësinë e Ukrainës për të realizuar operacione të sofistikuara brenda territorit të armikut. “Spiderweb” është një shembull i shkëlqyer i përdorimit të teknologjisë moderne në luftë, duke treguar se fuqia ushtarake nuk matet vetëm me numra, por edhe me aftësinë për të përdorur teknologjinë në mënyrë të mençur dhe efektive, si dhe ka shënuar një hap të rëndësishëm në zhvillimin e strategjive të luftës moderne, duke ndryshuar balancën e fuqisë në rajon. Ky sulm i thellë në territorin rus, përfshiu katër baza ajrore strategjike dhe shkatërroi mbi 40 avionë, përfshirë Tu-95, Tu-22M3 dhe A-50. Operacioni u planifikua nga Shërbimi i Sigurisë i Ukrainës (SBU) që nga dhjetori i vitit 2023 dhe u mbikëqyr nga vetë presidenti Volodymyr Zelenskyy. Për realizimin e tij, dronët FPV (First-Person View) u fshehën në kontejnerë të montuar mbi kamionë, të cilët u transportuan në Rusi nga shoferë të pa informuar. Në momentin e duhur, kontejnerët u hapën automatikisht dhe dronët u lëshuan drejt bazave ajrore të Belaya, Dyagilevo, Ivanovo, Olenya dhe Ukrainka, duke shkatërruar avionët që ishin të vendosur në pistë, duke shkaktuar dëme të konsiderueshme në infrastrukturë. Çdo dron kishte një kosto të krahaseshme me atë të një iPhone 16 Pro dhe përdorte inteligjencë artificiale për navigimin autonom dhe njohjen e objektivave. Operacioni shkatërroi rreth 34% të flotës ruse të bombarduesve strategjikë, duke përfshirë avionë që përdoren për lëshimin e raketave dhe bombave me rreze të gjatë veprimi. Vlera e avionëve të shkatërruar është vlerësuar në rreth 7 miliardë dollarë, duke përfshirë avionë si Tu-22M3, Tu-95 dhe A-50. Ky sulm ka detyruar Rusinë të rishikojë vendosjen e sistemeve të saj të mbrojtjes ajrore dhe të zhvendosë avionët më larg nga fronti, duke i bërë ata më të prekshëm ndaj sulmeve të ardhshme ukrainase. Operacioni u realizua pak para rinisjes së bisedimeve për paqe në Stamboll, duke i dhënë Ukrainës një avantazh diplomatik ose atë kartë në munguar gjatë takimit të Zelenskit me Trump në Shtëpinë e Bardhë. Ky veprim ka dërguar një mesazh të fuqishëm

Qershori i Luftës së Re

për aftësinë e Ukrainës për të realizuar operacione të thella dhe të sofistikuara, duke ndikuar në mënyrën se si Rusia dhe aleatët e saj do të planifikojnë veprimet e ardhshme. Operacioni “Spider Web”, ka krijuar efekte të thella psikologjike dhe morale në të dyja palët ndërluftuese: ushtarët ukrainas dhe ata rusë.

Ky operacion tregoi se Ukraina është në gjendje të kryejë sulme të sofistikuara në zemër të territorit rus, gjë që forcon besimin se Rusia nuk është e paprekshme. Përdorimi i teknologjisë moderne (dronë autonomë me AI) i bën ushtarët ukrainas të ndihen pjesë e një ushtrie moderne dhe shkencore. Shkatërrimi i avionëve të cilët më parë janë përdorur për të bombarduar qytete ukrainase (si Kievi, Harkivi apo Odesa) sjell një ndjenjë të thellë të vendosjes së drejtësisë për trupat ukrainase në terren. Suksesi i operacionit përkthehet edhe në rritje të moralit përmes jehonës mediatisht dhe përforcimit të imazhit të forcave të armatosura si efektive dhe të vendosura. Ky është një nga rastet kur një sulm i vetëm strategjik ka ndryshuar perceptimin për balancën e fuqisë, duke rritur bindjen se fitorja nuk është vetëm e mundur, por edhe e afërt. Ushtarët rusë, edhe në zona që më parë ishin konsideruar të sigurta (si Siberia apo arktiku), tashmë e kuptojnë se nuk ka më “zonë të sigurt” nga sulmet ukrainase. Humbja e më shumë se 40 avionëve strategjikë është një humbje e madhe si simbolike ashtu dhe materiale. Si ndodhi që dronët arritën të futeshin në Rusi? Si u planifikua dhe nuk u zbulua? Këto pyetje krijojnë tension dhe mosbesim ndaj kapacitetit zbulues dhe parandalues të shërbimeve të inteligjencës ruse. Ukraina ka treguar se mund të kryejë këtë lloj sulmi, kështu që ushtarët rusë do të jetojnë gjithmonë me frikën e një sulmi tjetër edhe më të sofistikuar, në çdo moment dhe në çdo vend. Operacioni “Spider web” është një fitore jo vetëm taktike dhe strategjike, por edhe psikologjike dhe morale për Ukrainën. Ai ka rritur besimin dhe vendosmërinë e trupave ukrainase dhe njëkohësisht ka ulur moralin dhe vetëbesimin e ushtresë ruse. Efekti i operacionit do të ndihet jo vetëm në fushëbetejë, por edhe në mënyrën se si të dyja palët do të planifikojnë dhe perceptojnë të ardhmen e luftës. Profesionalizmi i Shërbimit të Sigurisë së Ukrainës (SBU) në planifikimin dhe ekzekutimin e Operacionit “Spider web” është i jashtëzakonshëm dhe përbën një precedent të ri në mënyrën si zhvillohen operacionet speciale në kohët moderne. Operacioni nisi të planifikohet që në dhjetor 2023 dhe u mbajt plotësisht sekret për më shumë se një vit. Përdorimi i infrastrukturës civile (kamionë të zakonshëm me kontejnerë të modifikuar) dhe shoferë që nuk e dinin çfarë transportonin, tregoi nivel të lartë të maskimit operacional. SBU identifikoi objektiva strategjikë që kishin vlerë të jashtëzakonshme ushtarake (bazat me avionët bombardues Tu-95, Tu-22M3 dhe avionët A-50 të zbulimit ajror). Koordinimi i sulmit ndaj disa bazave në të njëjtën kohë kërkon një nivel të lartë të koordinimit dhe të saktësisë së inteligjencës.

Integrimi i dronëve autonomë të bazuar në AI, të cilët mund të njihnin objektivat pa mbështetje direkte njerëzore në fushëbetejë, tregon se SBU është në pararojë të përdorimit të teknologjisë në operacionet speciale. Sulmi u realizua me befasi totale, gjë që është shenjë e profesionalizmit ekstrem. Asnjë shërbim rus nuk arriti të identifikonte përgatitjet, edhe pse operacioni përfshinte lëvizje të mëdha logjistike në territorin e Rusisë. Drejtimi nga SBU, ka shumë mundësi me mbështetje nga partnerë ndërkombëtarë, tregon aftësi të larta koordinimi mes agjencive të inteligjencës.

SBU ka dëshmuar një nivel operativ të krahasueshëm me shërbimet më të sofistikuara në botë, si Mossad, CIA apo MI6. Ky operacion nuk ishte thjesht një sukses taktik, por një demonstrim i fuqisë së planifikimit, inovacionit dhe profesionalizmit, që do të studiohet në akademitë ushtarake për vite me radhë. Në përfundim, Operacioni “Spider Web” tregon se SBU është tashmë jo vetëm një shërbim sigurie reaktiv, por edhe një forcë elitare strategjike me kapacitet të lartë për luftë hibride, operacione strategjike dhe goditje kirurgjikale, në territor armik. Më 3 qershor 2025, (SBU) realizoi një tjetër sulm të sofistikuar ndaj Urës së Krimesë, duke përdorur 1.100 kilogramë eksplozivë të vendosur nën ujë për të shkatërruar mbështetësit nënujorë të urës. Ky sulm, u realizua pas disa muajsh planifikimi dhe shënon një hap të rëndësishëm në strategjinë e Ukrainës për të penguar furnizimet ushtarake ruse dhe për të shkatërruar infrastrukturën kyçe që lidh Rusinë me Krimenë e pushtuar.

Sulmi është realizuar me ndihmën e dronëve nënujorë, të njohur si “Marichka”. Këta dronë janë të aftë të transportojnë dhe shpërthejnë sasi të mëdha eksplozivi në thellësi të ujit, duke e bërë të vështirë identifikimin dhe ndalimin e tyre. Operacioni

mbi urën e Krimesë, ashtu si dhe “Spider web”, u drejtua personalisht nga kreu i SBU-së, gjeneraljejtënant Vasyl Maliuk, dhe u realizua pa shkaktuar viktima civile. Ky sulm, i treti ndaj Urës së Krimesë që nga fillimi i luftës në vitin 2022, ka qëllim të dëmtojë kapacitetin logjistik të Rusisë dhe të dërgojë një mesazh të fortë për vendosmërinë e Ukrainës në mbrojtjen e sovranitetit të saj. Sulmi ndaj Urës së Krimesë, më 3 qershor 2025 është një shembull i përdorimit të teknologjisë moderne dhe strategjive të sofistikuara nga Ukraina për të penguar avancimin e forcave ruse dhe për të mbrojtur territorin e saj.

Efekti i sulmit të 1 qershorit 2025, mbi të ardhmen e luftës Rusi-Ukrainë është thelbësor dhe potencialisht kthesë, duke ndikuar në disa dimensione kyçe të konfliktit: ushtarak, strategjik, teknologjik dhe diplomatik. Ukraina demonstroi se mund të godasë thellë brenda territorit rus, jo vetëm në vijën e frontit. Kjo përmbys shumë nga supozimet bazë që kanë udhëhequr planifikimin ushtarak rus: Rusia duhet tani të zhvendosë forcat ajrore dhe objektivat strategjike më larg nga kufijtë, duke e bërë logjistikën më të vështirë. Flota ajrore ruse është dobësuar ndjeshëm, pasi shkatërrimi i rreth 34% të bombarduesve strategjikë nuk është simbolik, por dëmton aftësinë e Rusisë për të kryer sulme me rreze të gjatë. Sulmi i 1 qershorit ndodhi pak para rinisjes së bisedimeve në Stamboll, dhe kjo unë besoj se nuk është rastësi. Ukraina e përdor këtë operacion për të dërguar një mesazh të fortë, se është në ofensivë, ka iniciativën dhe nuk është e dëshpëruar. Në tryezën diplomatike, ky operacion i jep avantazh negociues Ukrainës, e cila tani do të shikohet si një aktor që po fiton terren, jo thjesht që po mbrohet. Aleatët perëndimorë do ta shohin këtë operacion si një provë bindëse për të rritur ndihmën, pasi Ukraina dëshmoi se ka kapacitete për të fituar, dhe ja vlen të investohet më shumë. Në të kundërt, Rusia mund të përballlet me kritika të brendshme për paaftësinë për të parandaluar sulmin, duke krijuar presion ndaj udhëheqjes ushtarake dhe politike. Nëse ky trend i operacioneve strategjike ukrainase vazhdon, atëherë lufta do të zhvendoset nga një përplasje konvencionale në një konflikt të decentralizuar, teknologjik dhe asimetrik. Ukraina motivohet më shumë të vazhdojë të synojë thellësinë e territorit rus, duke përdorur operacione të sofistikuara dhe ekonomike (me dronë të lirë, por efektive). Nga ana e saj, Rusia, për të ruajtur pozitat, do të duhet të ndryshojë thellësisht strukturën e saj mbrojtëse dhe strategjinë ajrore, çka kërkon kohë dhe burime, të cilat ndoshta nuk i ka më, në terma afatshkurtër. Sulmi i 1 qershorit nuk është thjesht një sukses operativ. Është një ndryshim paradigme që e ka potencialin e duhur të ndikojë në mënyrën se si zhvillohet kjo luftë, madje si do zhvillohen luftërat moderne në përgjithësi. “Spider web” tregon se lufta Rusi-Ukrainë po hyn në një fazë të re, ku dominon teknologjia, inteligjenca artificiale dhe lufta psikologjike dhe Ukraina, qartësisht dhe praktikisht për herë të parë, është duke udhëhequr këtë fazë të re të konfliktit të armatosur.

Operacioni “Spider web” i 1 qershorit 2025 pritet të ndikojë ndjeshëm në tendencat dhe zhvillimin e luftërave të ardhshme, jo vetëm në kontekstin e Ukrainës dhe Rusisë, por në mënyrë më të gjerë, në doktrinën ushtarake globale. Përdorimi i dronëve autonomë të pajisur me inteligjencë artificiale (AI) që sulmojnë pa komandë direkte njerëzore, sinjalizon një epokë të re në luftime. Dronët e përdorur që kushtuan sa një iPhone, shkatërruan avionë me vlerë miliarda dollarë. Ky është një ndryshim fantastik në raportin kosto/efektivitet të luftës. Ushtritë do të investojnë më shumë në mjete ajrore të vogla, të fshehta dhe të zgjuara, duke zëvendësuar gradualisht mjetet tradicionale të shtrenjta dhe të rënda. AI-ja në këtë operacion është përdorur për navigim, shënjestrim dhe vetë-udhëzim të dronëve, çka e bën armikun më pak të aftë për të ndërhyrë apo ndaluar sulmin në kohë reale. Ushtritë e globit nga sot do ta studiojnë këtë operacion si shembull të një sulmi strategjik të suksesshëm me kosto të ulët dhe efekt maksimal. Në të ardhmen do të rritet interesi për forcat speciale kibernetike, njësi dronësh dhe grupe taktike të inteligjencës artificiale. Mbrojtja klasike (raketat tokë-ajër, radarët konvencionalë) do të duken gjithnjë e më të papërshtatshme ndaj sulmeve moderne të këtij lloji. Tendencë e ardhshme pritet të jetë transformimi i ushtrive klasike në forca të lëvizshme, teknologjike dhe të bazuara në softuer. Ky operacion ka potencialin të formësojë doktrinën ushtarake për dekadat që vijnë, duke detyruar shtetet të rishikojnë doktrinën si mbrohen, si luftojnë dhe çfarë teknologjie zhvillojnë. Ukraina, për herë të parë, nuk është vetëm një arenë ku zhvillohet fushëbeteja, por edhe një laborator i së ardhmes së mendimit ushtarak, strategjive, doktrinave dhe manualeve luftës.

Shefat ushtarakë të BE-së kërkojnë ripërcaktim të marrëdhënieve me NATO-n

Një shënim këshillues i brendshëm nga komiteti ushtarak i BE-së sugjeroi të rimendohej mënyra se si autoriteti i NATO-s dhe BE-së mbivendoset në mbrojtje.

Këshilltarët kryesorë ushtarakë të BE-së mendojnë se marrëveshjet e mbrojtjes së bllokut me NATO-n duhet të rishikohen në mes të një rritjeje të shpenzimeve për armët, sipas një dokumenti të brendshëm të parë nga “Euractiv”.

Në një shënim këshillues të brendshëm, udhëheqja e Komitetit Ushtarak të BE-së (EUMC) shkroi se “një rishikim i mundshëm” i marrëveshjes kyçe të BE-së me NATO-n - e njohur si Berlin Plus - mund të ndihmojë në ndërtimin e një mbrojtjeje më të aftë dhe të përbashkët evropiane, veçanërisht duke përmirësuar koordinimin midis BE-së dhe NATO-s në kohë krize.

EUMC përbëhet nga përfaqësues të lartë ushtarakë nga të 27 shtetet anëtare. Aktualisht kryesohet nga gjenerali austriak Robert Brieger, i cili do t’ia dorëzojë postin këshillues gjenerallejtnant irlandez Seán Clancy javën e ardhshme.

Vendet evropiane janë nën presion të madh për të rindërtuar aftësitë e tyre ushtarake, si për shkak të kërcënimit të ripërtëritë rus në lindje ashtu edhe për shkak të zhvendosjes së fokusit ushtarak amerikan larg Evropës. Kthimi i Donald Trump në Shtëpinë e Bardhë e ka shtuar këtë presion, pasi presidenti i SHBA-së ka akuzuar aleatët evropianë për “shpërdorim të lirë” të fuqisë ushtarake amerikane.

Rishikimi i Berlin Plus

Marrëveshja Berlin Plus, e nënshkruar në vitin 2003, përcakton parametrat e bashkëpunimit BE-NATO. Ajo përfshin dispozita që BE të përdorë asetet e NATO-s - siç është struktura e saj e komandës dhe kontrollit - për operacione, por vetëm me miratimin e NATO-s. Pa këtë akses, BE-së i mungon infrastruktura kyçe për misionet e menaxhimit të krizave.

Rekomandimi i shkurtër nga këshilltarët ushtarakë për të rishikuar traktatin vjen ndërsa BE shqyrton se si mund t’i përgjigjet në mënyrë të pavarur kërcënimeve të sigurisë - veçanërisht në rastet kur fuqitë e NATO-s, veçanërisht Shtetet e Bashkuara ose Turqia (e cila ka mosmarrëveshje të gjata me anëtarin e BE-së, Qipron), mund të zgjedhin të mos marrin pjesë në një përgjigje të përbashkët.

Të gjitha vendet e BE-së, përveç katër vendeve, janë anëtare të NATO-s: Irlanda, Austria, Malta dhe Qiproja.

Sugjerimi për të rivlerësuar Berlin Plus është një nga një numër idesh të ngritura në një dokument shtatëfaqësh të titulluar “Gatishmëria Evropiane e Mbrojtjes 2030 - Bashkëpunimi Ushtarak-Strategjik i EUMC”. Dokumenti përshkruan parimet që duhet të udhëheqin zhvillimin e ardhshëm të gatishmërisë ushtarake të BE-së.

“Duke marrë parasysh përshpejtimin e kthesës së SHBA-së drejt rajonit Indo-Paqësor dhe thirrjet e përsëritura për ndarje më të drejtë të barrës brenda NATO-s, e cila mbetet gurthemeli i parandalimit dhe mbrojtjes kolektive evropiane, Evropa nuk mund ta marrë kontributin e SHBA-së në sigurinë evropiane si të mirëqenë”, thuhet në dokument.

Prandaj, “BE-ja duhet të përcaktojë kontributin e saj në parandalim dhe mbrojtje territoriale, gjë që do të forconte gjithashtu NATO-n”, vazhdon dokumenti këshillues.

Meqenëse forcat e BE-së mbeten shumë të varura nga NATO dhe asetet e SHBA-së - veçanërisht për logjistikën dhe sistemet e përparuara - operacionet ushtarake në shkallë të gjerë të BE-së do të kërkonin ende qasje në kapacitetet e lidhura me NATO-n.

Marrëveshja Berlin Plus shihet si një pengesë e mundshme për një koordinim të tillë, veçanërisht nëse BE-ja do të aktivizonte klauzolën e saj të mbrojtjes së ndërsjellë sipas Nenit 42(7) të Traktatit për Bashkimin Evropian.

Një shënim i brendshëm i NATO-s nga vitet 2010 shpjegon se marrëveshja Berlin Plus “supozon disponueshmërinë e BE-së, nëse vetë NATO nuk ka nevojë për to, të kapaciteteve dhe aseteve të përbashkëta të NATO-s për përdorim në operacionet

MARRËVESHJA BERLIN PLUS, E NËNSHKRUAR NË VITIN 2003, PËRCAKTON PARAMETRAT E BASHKËPUNIMIT BE-NATO. AJO PËRFSHIN DISPOZITA QË BE TË PËRDORË ASETET E NATO-S - SIÇ ËSHTË STRUKTURA E SAJ E KOMANDËS DHE KONTROLLIT - PËR OPERACIONE, POR VETËM ME MIRATIMIN E NATO-S. PA KËTË AKSES, BE-SË I MUNGON INFRASTRUKTURA KYÇE PËR MISIONET E MENAXHIMIT TË KRIZAVE.

e udhëhequra nga BE”.

Shënimi aktual këshillues ushtarak i BE-së nuk e citon këtë pikë në mënyrë të qartë si një arsye për të ndryshuar marrëveshjen. Megjithatë, kritikët kanë argumentuar prej kohësh se traktati i jep çdo anëtar të NATO-s një veto de facto mbi përdorimin e aseteve të NATO-s nga BE-ja, duke lejuar që mosmarrëveshjet politike të bllokojnë misionet e BE-së.

Në fillim të viteve 2000, rezervat turke ndaj misionit paqeruajtës të BE-së në Maqedoni e vonuan atë vendosje me disa muaj.

Aktualisht, NATO po shërben si seli operative për misionin ushtarak EUFOR të BE-së në Bosnjë-Hercegovinë.

Klauzola e ndihmës së ndërsjellë

Gjatë tre viteve të fundit, BE-ja ka vënë në dispozicion fonde të konsiderueshme për të siguruar armë së bashku, për të rritur kapacitetin e prodhimit të mbrojtjes dhe për të siguruar armë për Ukrainën.

Blloku gjithashtu krijoi një forcë të shpejtë prej 5,000 trupash, megjithëse theksi në operacionet ushtarake jashtë Evropës është

zvogëluar.

Udhëheqja më e lartë ushtarake e BE-së tani po bën thirrje për qartësi më të madhe se si do të funksiononte bashkëpunimi i mbrojtjes së ndërsjellë brenda bllokut - veçanërisht në përgjigje të thirrjeve për ndihmë sipas Nenit 42(7), klauzolës së ndihmës së ndërsjellë të BE-së.

Deri më tani, Franca është i vetmi shtet anëtar që e ka përdorur klauzolën, duke e bërë këtë pas sulmeve terroriste të vitit 2015. Finlanda, përpara se t’i bashkohej NATO-s, tregoi se mund ta aktivizonte klauzolën në përgjigje të pushtimit të plotë të Ukrainës nga Rusia, por në fund nuk e bëri.

Greqia ka ngritur çështjen e përdorimit të Nenit 42(7) në mosmarrëveshjet e saj të vazhdueshme me Turqinë, përfshirë edhe për ujërat territoriale. Mbetet e paqartë se si do të vepronte BE-ja në rast të paprecedentë që si Neni 42(7) ashtu edhe Neni 5 i NATO-s të aktivizoheshin njëkohësisht.

Për të adresuar këtë paqartësi, Komiteti Ushtarak i BE-së ka propozuar krijimin e një “protokolli krize” midis NATO-s dhe BE-së “për të sqaruar rolet, përgjegjësitë dhe koordinimin” në skenarë të tillë.

Ministrat e Mbrojtjes të NATO-s takohen në Bruksel për të përgatitur Samitin në Hagë

Ministrat e Mbrojtjes të NATO-s u takuan në Bruksel për të finalizuar përgatitjet për Samitin në Hagë dhe gjithashtu për të marrë vendime kyçe për të përmirësuar parandalimin dhe mbrojtjen. “Ky samit është një gur themeli kyç deri në Hagë, për t’u siguruar që në Hagë, do të kemi një angazhim për më shumë shpenzime, për më shumë prodhim, sigurisht, për mbështetjen tonë për Ukrainën.

“Në këtë Ministerial, do të bëjmë një hap të madh përpara, - deklaroi zoti Rutte, - ne do të forcojmë frenimin dhe mbrojtjen tonë duke rënë dakord për objektiva të reja ambicioze të aftësive.” Ai vazhdoi të identifikonte mbrojtjen ajrore dhe raketore, armët me rreze të gjatë veprimi, logjistikën dhe formacionet e mëdha të manovrave tokësore si ndër prioritetet kryesore të Aleancës.

“Ne kemi nevojë për më shumë burime, forca dhe aftësi në mënyrë që të jemi të përgatitur për t’u përballur me çdo kërcënim dhe për të zbatuar plotësisht planet tona të mbrojtjes kolektive”, - theksoi Sekretari i Përgjithshëm, duke shtuar se, për të përmbushur objektivat tona të reja, “do të na duhen shpenzime shumë më të larta për mbrojtjen”.

Si një nga çështjet kryesore, u trajtua mbështetja e vazhdueshme për Ukrainën dhe nevoja urgjente për paqe. “Bota po bëhet gjithnjë e më e rrezikshme. Ekziston lufta brutale e Rusisë kundër Ukrainës, kërcënimi i terrorizmit dhe konkurrenca e fortë globale. Ne do të vazhdojmë të mbrojmë popullin tonë dhe mënyrën tonë të jetesës. Prandaj duhet ta bëjmë NATO-n një Aleancë më të fortë, më të drejtë dhe më vdekjeprurëse”, u shpreh Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s.

“Në këtë Ministerial, ne do të bëjmë një hap të madh përpara. Ne do të forcojmë frenimin dhe mbrojtjen tonë duke rënë dakord për objektiva të reja ambicioze të aftësive. Këto objektiva përcaktojnë se cilat forca dhe aftësi konkrete duhet të ofrojnë Aleatët për të forcuar frenimin dhe mbrojtjen tonë. Mbrojtja ajrore dhe raketore, armët me rreze të gjatë veprimi, logjistika, formacionet e mëdha të manovrave tokësore janë ndër prioritetet tona kryesore. Për të përmbushur objektivat tona të reja, është e qartë se do të na duhen shpenzime shumë më të larta për mbrojtjen”, - u shpreh Sekretari i Përgjithshëm në hapjen e samitit, në lidhje me rritjen e shpenzimeve në mbrojtje.

“Është e nevojshme të shpenzojmë shumë më tepër. Kjo për shkak se kërcënimi rus është aty për një afat të gjatë. Dhe rusët, ndërsa flasin, po rindërtohen me një ritëm të shpejtë. Fakti që me një ekonomi prej vetëm 2 trilionësh krahasuar me një ekonomi prej 50 trilionësh për NATO-n, është 25 herë më e madhe. Ata po prodhojnë katër herë më shumë municione, sesa po prodhon e gjithë NATO. Ata prodhojnë në tre muaj, atë që prodhon e gjithë NATO në një vit, ndërsa janë vetëm 2 trilionë krahasuar me 50 trilionët tanë, pra 25 herë më të vegjël se NATO. Pra, kjo do të thotë që ne duhet të rrisim shpenzimet tona të mbrojtjes, prioritetin numër një të municioneve, por edhe të gjithë elementët që përmenda, duke përfshirë komandën dhe kontrollin, formacionet tokësore të manovrueshme, raketat me rreze të gjatë veprimi, sistemet e mbrojtjes ajrore, etj., për të mbajtur veten të sigurt”.

Sekretari i Përgjithshëm Rutte tha në lidhje me samitin e ardhshëm në Hagë se Do të vendosim për një objektiv shpenzimesh shumë më të lartë për të gjitha vendet në NATO, sepse duhet të investojmë në sistemet tona të mbrojtjes ajrore. Ne duhet të mbrohemi. Të investojmë në raketat tona me rreze të gjatë veprimi që duhet të mbrojmë. Të investojmë në formacionet tona të manovrueshme tokësore, sistemet e komandës dhe kontrollit. E gjithë kjo duhet të ndodhë, dhe kjo, këto nënkuptojnë investime të mëdha që na nevojiten, në të gjithë territorin e NATO-s. Dhe, duke bërë këtë, do të barazojmë gjithashtu atë që po shpenzojmë me atë që po shpenzojnë Shtetet e Bashkuara. Ne, Kanadaja dhe Evropa, duke u barazuar me SHBA-në. E dimë se kjo është e rëndësishme, sepse duam një NATO të drejtë ku të gjithë aleatët shpenzojnë njësoj.

Sekretari i Përgjithshëm tha se Aleatët evropianë dhe Kanadaja kanë bërë hapa përpara dhe pret që shumica e aleatëve do të arrijnë qëllimin fillestar të shpenzimit të 2% të PBB-së për mbrojtjen këtë vit, për kërkesat tona kryesore ushtarake dhe për investimet që lidhen me mbrojtjen, duke përfshirë infrastrukturën dhe qëndrueshmërinë, dhe kjo përqindje e shpenzimeve duhet të shtohet edhe më shumë në vazhdim.

Një aspekt thelbësor i investimit më të madh që u trajtua në samit ishte investimi për të rritur prodhimin e mbrojtjes, si një nevojë në mënyrë që ushtritë aleate të kenë aftësitë kritike që u nevojiten.

Më vonë gjatë ditës aleatët, partnerët e NATO-s dhe Ukraina morën pjesë në një takim të Grupit të Kontaktit për Mbrojtjen e Ukrainës, të kryesuar nga Gjermania dhe Mbretëria e Bashkuar. Ky takim u përqendrua në mbështetjen e vazhdueshme për Ukrainën ndërsa ajo lufton kundër agresionit rus. “Të gjithë jemi të bashkuar, përfshirë Shtetet e Bashkuara, Kanadanë dhe të gjithë aleatët evropianë, që duhet të sigurohemi që Ukraina të mund të përballojë luftën dhe që ne të mund ta çojmë këtë konflikt të

tmerrshëm, këtë - luftën e agresionit të Rusisë kundër Ukrainës, në një fund të qëndrueshëm dhe afatgjatë. Aleatët kanë premtuar përsëri 20 miliardë euro për Ukrainën në aspektin e mbështetjes ushtarake, krahasuar me 50 miliardë vitin e kaluar, të gjithë vitin në tre muajt e parë të këtij viti, përsëri, 20 miliardë e më shumë do të vijnë. Do të kemi UDCG sot, Grupin e Kontaktit për Mbrojtjen e Ukrainës”, u shpreh Sekretari Rutte në lidhje me mbështetjen e NATO-s ndaj Ukrainës.

Së fundmi, ky Ministerial përfundoi me një takim të rregullt të Grupit të Planifikimit Bërthamor. Qëllimi themelor i aftësisë bërthamore të NATO-s është të ruajë paqen, të parandalojë dhe të pengojë agresionin.

Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s i bashkohet Samitit të Vilniusit të B9 dhe Aleatëve Nordikë

Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s, Mark Rutte, mori pjesë në Samitin B9 dhe Nordik në Vilnius, të organizuar nga Presidenti i Lituanisë, Gitanas Nausėda, në të cilin udhëheqësve aleatë iu bashkua edhe Presidenti Zelenskyy i Ukrainës. Diskutimet u përqendruan në përgatitjen e Samitit të NATO-s në Hagë dhe forcimin e mbështetjes për Ukrainën.

Sekretari i Përgjithshëm falënderoi Presidentin Nausėda për organizimin e takimit dhe përgëzoi leadershipin dhe angazhimin e Lituanisë ndaj NATO-s. “Litania është një aleat i vendosur dhe vazhdon të udhëheqë me shembull”, tha zoti Rutte, duke theksuar investimin aktual të Lituanisë prej mbi 4% të PBB-së në mbrojtje dhe planet e saj për ta rritur këtë në 5-6% në vitin 2026. “Kjo dërgon një mesazh tepër të fuqishëm angazhimi ndaj mbrojtjes sonë kolektive dhe gjithashtu vendos një shembull për aleatët tanë të tjerë. Në këtë fazë dhe në takimet tona sot, është e qartë se angazhimi ndaj mbrojtjes kolektive është i fortë”, tha ai.

Gjatë takimit të tyre, udhëheqësit diskutuan se si të forcojnë më tej frenimin dhe mbrojtjen e NATO-s. “Po përballemi me mjedisin më të rrezikshëm të sigurisë në dekada”, tha zoti Rutte. “Nuk jemi në luftë - por as në paqe nuk jemi”. Ai theksoi nevojën për t’u përqendruar në gatishmërinë për luftë, duke përfshirë shumë më tepër forca që janë të trajnuara mirë, të pajisura mirë, të mbështetura plotësisht dhe të qëndrueshme. Z. Rutte tha se pret që Samiti në Hagë të demonstrojë angazhimin e qëndrueshëm të Aleatëve ndaj mbrojtjes kolektive - përmes rritjes së investimeve në mbrojtje dhe prodhimin industrial të

mbrojtjes, si dhe marrëveshjes mbi objektivat e reja ambicioze të aftësive. “Ne vazhdojmë të mbështetemi te B9 dhe Aleatët tanë Nordikë për të luajtur një rol kyç në këto përpjekje të rëndësishme”, tha ai. Mbështetja për Ukrainën do të jetë gjithashtu një përparësi për Samitin në Hagë. Sekretari i Përgjithshëm përgëzoi përpjekjet e Ukrainës dhe rolin e vendeve baltike dhe nordike në ofrimin e ndihmës së vazhdueshme ushtarake dhe financiare. “Një Ukrainë e fortë dhe sovranë është thelbësore për sigurinë euroatlantike”, tha z. Rutte. Format B9 bashkon Bullgarinë, Republikën Çeke, Estoninë, Hungarinë, Letoninë, Lituaninë, Poloninë, Rumaninë dhe Sllovakinë. Ky samit u mbajt së bashku me Aleatët Nordikë Danimarkën, Finlandën, Islandën, Norvegjinë dhe Suedinë. Presidenti Zelenskyy i Ukrainës mori pjesë në disa elementë të takimit.

DËSHMI E NDERIT: KONTRIBUTI I USHTARAKËVE SHQIPTAR

Prof. Asoc. Dr. BERNARD ZOTAJ

Librat e ushtarakut Hysen Balla janë të thjeshtë, të shkruar për jetën ushtarake dhe për ushtarakët e të gjitha niveleve të drejtimit dhe nuk i kalojnë të njëqind faqet. Në librin “Në udhën e karrierës” ka shkruar për punën dhe përpjekjet e bëraq përgjatë tre dekadave në uniformën e ushtarakut. Nëpërmjet faqeve të librit njihesh me vlerësime në udhën e karrierës së tij në vite. Libri na njeh me formimin si ushtarak të autorit, për të vijuar me kualifikimet, si dhe me përvojën në rrugën e karrierës ushtarake. Përshkruar punën në Ministrinë e Mbrojtjes, reforma e bërë në ndryshimin e sistemeve, paraqet esencën e disa artikujve të botuar në shtypin ushtarak të kohës, jep në libër dhe disa ligjësi të luftës, si dhe mbylljen e karrierës.

Siç del nga përmbajtja e librit, problemet që trajton janë të thjeshta, por që kanë një vlerë për ushtarakët, si dhe për një masë të thjeshtë të njerëzve punëtorë. Autori, duke trajtuar shkurt ecurinë e veprimtarisë në udhën e karrierës në themel të shkrimeve ai qëndron në punën e bërë për formimin e ushtarakut, për kualifikimet që bëhen në jetë për detyrën ushtarake, jep përvojën, si dhe trajton disa probleme të ndeshura gjatë reformës, etj.

dhe heroike të bërë për ngritjen e ushtrisë popullore, për modernizimin dhe fortifikimin e vendit, për stërvitjen dhe përgatitjen për mbrojtje të të gjithë popullit.

Hysen Balla me shqetësim thekson se kohë pas kohe duhet kujtuar dhe puna e vlerësuar që është bërë në institucionet ushtarake mësimore dhe shkencore si në Akademinë e Mbrojtjes “Spiro Moisiu” dhe në shkollat ushtarake të vendit. Në libër është shkruar për periudhën pas viteve 1980, ku janë evidentuar arritje të dukshme si në përmirësimin e programeve mësimore, të cilët u gërshtuan më së miri me përvojat e vendeve përëndimore.

Në shkollat ushtarake në këtë periudhë u bë profilizimi i pedagogëve dhe u ngrit më lart niveli cilësor i pedagogëve dhe i studentëve ushtarakë. Nga leksionet e thjeshta e dispensat u kalua në tekste mësimore shkencore, për shkollat ushtarake, etj. U arrit që të bëhej shfrytëzimi i diplomave që mbronin studentët me rezultate të larta jo vetëm nga institucionet, por dhe nga njësitë e ushtrisë në stërvitjet që përgatishnin dhe zhvillonin. Kështu u krijua një literaturë shkencore në biblioteka ku e gjithë trupa pedagogjike i shfrytëzonte në interes të mësimdhënies.

Në Akademinë e Mbrojtjes filloi kualifikimi shkencor pasuniversitar, ku brenda një kohe të shkurtër prej trupës pedagogjike u fituan gradat shkencore. Ishte kjo një arritje, e cila lartësoi respektin dhe vlerësimin e për institucionet ushtarake shqiptare.

Autori e vë theksin se në udhën e karrierës ka punuar dhe ka bashkëpunuar me shumë kadro të numeve të larta dhe kolegë të cilët i ka shkruar në librin

Në disa faqe të veçanta, duke e ndjerë si detyrim, autori ka bërë përpjekje dhe ka evidentuar dhe disa nga ish-ushtarakët, ku një pjesë e tyre nuk jeton më. Ndaj në shenjë respekti e mirënjohjeje për atë çka dhanë në rrugën e gjatë të karrierës së tyre, ai iu është shumë mirënjohës për vlerat që kanë lënë në jetë.

Ndërsa në librin “Nderim dhe respekt” autori ka shkruar për të gjithë ata që kanë kontribuar ndër vite në ngritjen dhe modernizimin e Forcave të Armatosura, si dhe të punës së bërë në institucionet mësimore dhe shkencore.

Hysen Balla ka një çerek shekulli që është larguar nga Forcat e Armatosura ku ka shërbyer me brez in e tij për afro katër dekada. Gjatë kohës që autori ka shërbyer në ushtri, e quan “periudhë të lavdishme” ka njohur dhe ka bashkëpunuar me përkushtim me eprorë, me kolegë e me vartës. Ai për të gjithë ruan respekt dhe konsiderata për detyrat e kryera në vitet e ushtrisë për përgatitjen, për fuqizimin dhe modernizimin e Forcave të Armatosura shqiptare.

Autori me fakte qartëson se Forcat e Armatosura kanë plotësuar me sukses të gjitha detyrat kushtetuese, të përgatitjes, të

gatishmërisë luftarake dhe kanë siguruar për vite të tëra mbrojtjen territoriale të vendit. Nëpërmjet librit, Hysen Balla si ushtarak i lartë shkruan se “është në nderin e cilitdo kadri madhor të çdo brezi që jeton dhe që ka mundësi të evidentojë e të publikojë herë pas here, periudhë pas periudhe gjithçka që është arritur në Forcat e Armatosura ndër vite”. Një punë e tillë ka për të shërbyer dhe për të vlerësuar në mënyrë të drejtë gjithçka të arritur në periudhën e kaluar në rreshtat e ushtrisë shqiptare. Ka ende kohë për të dëshmuar për punën e bërë ndër vite në rritjen cilësore të Forcave të Armatosura. Kjo thirrje mbetet ende një detyrë për t’u mbajtur parasysh kohë pas kohe nga ushtarakët me uniformë, në reformë dhe në pension.

Autori me shpirt përgëzon ushtarakë, individë, historianë, analistë dhe studiues që me argumente në këto vite kanë mbrojtur dhe vazhdojnë të mbrojnë Luftën Antifashiste Nacionalçlirimtare, vlerësimin real të dëshmorëve të atdheut, punën e madhe

“Në udhën e karrierës” dhe në librin “Hije të kujtesës sipas intervistës”.

Hysen Balla në Shkollën e Bashkuar të Oficerëve kujton me respekt Ilo Cikon, Sali Merkon, Andon Llacin, Qebir Hysin, Luan Dobin, Stefi Inglizin, Myfit Guxhollin, Mërkur Çarçanin, Beli Blacerin, Besho Zagollin, Adem Shishkon, Luçi Stefën, Agim Sotirin, Dhimitër Trolën, Vasil Dhoskën, Nebi Selimin, Lato Shkurtin, Rustem Micukun, Muharrem Teriatin, Lefter Klemon, Skënder Bejkon, Adif Hasanin, Mustafa Killogjerin, etj.

Ndërsa në Akademinë e Mbrojtjes, flet me mirënjohje për Shyqyri Kondin, Moisi Elezin, Adem Çopanin, Niko Dulakun, Llazi Angjelin, Rifat Vrenëzin, Gjevat Gjanën, Shamet Shabanin, Reiz Nikën, Roland Çepelen, Naço Llamron, Qatip Aliajn, Ilmi Demirajn, Shahin Lekën, Ramadan Kamberin, Vladimir Çarçanin, Foto Latin, Ridvan Dishnicën, Avni Selenicën, Ruzhdi Ramadanin, Fatmir Hajdon, Xhemil Çelën, etj.

Në njësinë e Elbasanit kujton Baftjar Vukën, Mynir Ramadanin, Nuri Kaçanollin, Tomor Asllanin, Testim Koçia, V. Sejdinë, V. Koçia, Skënder Hadërin, Pëllumb Koçia, etj. Në Ministrinë e Mbrojtjes, sjell në vëmendje Adem Dinon, Shefqet Saliun, Qatip Alia, Qani Abazi, Roland Abazi, Fatmir Berberi, Selim Shiroka, Hariz Mysja, Fatmir Zanaj, etj., ndërsa veço sektorin e përgatitjes të komandove dhe shtabeve në Ministrinë e Mbrojtjes ushtarakët Mustafa Harizi, Flamur Skraparlliu, Aleksandër Haxhiu, skicografi Shaba. Për të gjithë autori ka një falënderim të veçantë për punët e kryera bashkërisht e me nivel cilësorë. Ai me shumë respekt e konsideratë për detyrat e kryera pranë ministrit të Mbrojtjes Luan Hajdaraga dhe shkruan për Robert Balin, Suzana Karain, Vaid Goliken, Artan Tabakun, Albert Mullajn si zëdhënës i shtypit. Në drejtorinë e Marrëdhënieve me Jashtë autori vlerëson punën e bërë dhe bashkëpunimin me kolonel Selim Shirokën, ndërsa në drejtorinë e Marrëdhënieve me Publikun ka vlerësuar në vazhdimësi punën e bërë nga Fatmir Zanaj, në drejtorinë e Personelit ka vlerësuar ndërtimin e marrëdhënieve reciproke me Ismail Shulkun, Muharrem Dardhën etj. Autori në libër ka vendosur fotografi të njafit prej ushtarakëve, duke ruajtur kohën kur ka punuar dhe bashkëpunuar me ta për zbatimin e detyrave. Autori, kolonel Hysen Balla, bashkë me të gjithë ushtarakët e tjerë të Forcave të Armatosura kanë dhënë një kontribut të çmuar dhe të vlerësuar për sa i takon edhe ringritjes dhe rikthimit të normalitetit në një kohë relativisht të shkurtër të FA-së mbas shkatërrimit që ndodhi në vitin 1997.

Libri e vë theksin tek ushtarakët që kanë meritën e veçantë në forcimin e gatishmërisë dhe sigurimin e vendit gjatë konfliktit në Kosovë, e në veçanti menaxhimin e resurseve të popullatës kosovare të vendosura në territorin shqiptar. Prej punës së ushtarakut është vlerësuar dhe përpjekjet për realizimin e reformës në Forcat e Armatosura.

Avionët modernë më të mirë ushtarakë evropianë

Kontinenti i Evropës ka krijuar disa nga avionët ushtarakë më të aftë në histori, në fakt veprimi i parë luftarak nga një aeroplan ishte në shërbim të Italisë.

Në Luftën e Parë Botërore, të gjithë avionët luftarakë më të mirë ishin evropianë; në Luftën e Dytë Botërore, Evropa kishte “Spitfire”, “Mosquito”, “Bf 109” dhe “Fw 190” të shkëlqyer, si dhe avionin e parë luftarak reaktiv që mori pjesë në luftime, “Me 262”. Sot, Evropa ende prodhon disa nga avionët ushtarakë më të përparuar dhe efektivë, dhe ja disa prej tyre:

Leonardo AW159 Wildcat

Fuqia e jashtëzakonshme e zjarrit dhe sensorët e aftë e bëjnë Leonardo “AW159 Wildcat” një nga helikopterët më të mirë detarë në botë. Me shqetësimin në rritje për sulmet e shumta nga anije të vogla, veçanërisht në pikat e mbytjes detare, aftësia e Wildcat për të mbajtur 20 raketa të lehta shumëfunktionale i jep atij një avantazh krahasuar me helikopterët e tjerë detarë.

Mund të mbahet një gamë e gjerë armësh kundër sipërfaqes dhe kundër nëndetëseve. Radari i mbikëqyrjes shumëmodale Seaspray 7000E Active Electronicly Scanned Array (AESA) 360 gradë ofron një përmirësim shumë domethënës në performancë, krahasuar me radarët e mëparshëm Lynx të Marinës Mbretërore; në vend të skanimit 180 gradë në një distancë prej rreth 50 miljesh, AESA e re ofron mbulim 360 gradë deri në rreth 150 milje. Ai gjithashtu mund të mbajë një Sonar Aktiv Zhytës (ADS) për rolin e Luftës Kundër Nëndetëseve. Pajisjet e tjera për AW159 përfshijnë një kullë mbikëqyrjeje të montuar në hundë me sensor imazhi IR/TV dhe sistem lazeri për largim/shënjestrim.

Pilatus PC-21

Seria e avionëve stërvitorë Pilatus të Zvicrës filloi me P-2 të vitit 1945 (P-1 nuk fluturoi kurrë). Që atëherë, Pilatus ka pasur shumë sukses ndërkombëtar me avionët stërvitorë, veçanërisht Pilatus PC-7 të vitit 1966 dhe PC-9 të vitit 1984, të dy me motor turbohelikë. Avioni stërvitor zviceran PC-21, mjaft i bukur, fluturoi për herë të parë në vitin 2002 dhe është avioni stërvitor modern me një motor turbohelikë më i fuqishëm në shërbim. Ai ka një turbohelikë (një helikë që rrotullohet nga një turbinë reaktive) në vend të një reaktivi të pastër, sepse turbohelikët janë më pak të kushtueshëm për t'u operuar, duke djegur më pak karburant. Mbi 250 janë shitur. PC-21 ofron një zgjidhje trajnimi me kosto efektive dhe efikase. Pilotët e destinuar për të fluturuar avionë reaktivë tani mund të stërviten në një platformë jo-reaktive për një pjesë më të gjatë të programit mësimor. Kabina e pilotëve dhe sistemet në bord janë gjithashtu ideale për përgatitjen e pilotëve për avionë reaktivë modernë të shpejtë.

Për ta arritur këtë, Pilatus zgjeroi ndjeshëm gamën e projektimit dhe performancës për ta çuar këtë avion me një motor turbohelikë në një zonë që deri vonë ishte domeni i avionëve stërvitorë reaktivë. I vlerësuar në 8G dhe minus 4G, me një shpejtësi maksimale mbi 425 mph, shkallë ngjitjeje prej 4,091 ft/min dhe një shkallë rrotullimi prej 200 gradësh në sekondë në 10,000 këmbë, PC-21 është një nga avionët me helikë më të shkathët që fluturojnë tani.

Schiebel Camcopter S-100

Mjetet ajrore pa ekuipazh (UAV) ndërmarrin misionet më të rrezikshme në

luftën bashkëkohore. Edhe pse Turqia ka zhvilluar disa UAV të shquar, veçanërisht Bayraktar TB2, i cili fitoi famë në shërbimin ukrainas, pjesa më e madhe e vendit ndodhet në Azi, duke e penguar përfshirjen e tij në listën tonë.

Jashtë Turqisë, UAV-i më i suksesshëm evropian është ndoshta Schiebel Camcopter S-100 austriak, jashtëzakonisht mbresëlënëse. S-100 është një helikopter i mundësuar nga një motor Diamond 41 kW (55 kf) (ose një alternativë me karburant të rëndë). Në rolin e mbikëqyrjes, ai mund të pajiset me elektro-optikë dhe sensorë infra të kuqe.

S-100 e ka provuar veten në role ushtarake dhe civile. Ashtu si të gjithë helikopterët, është një avion Vertikal për Ngritje dhe Ulje (VTOL), që nuk kërkon zonë të përgatitur ose pajisje rikuperimi. Ai ka operuar me sukses si ditën ashtu edhe natën, shpesh në kushte të motit të ndotur. Ai ka një rreze veprimi prej afërsisht 200 km, mbi tokë ose det. Ka një shpejtësi maksimale prej 100 kts (185 km/orë), mund të mbajë 50 kg sensorë dhe ka një peshë maksimale ngritjeje prej 200 kg. Ka një qëndrueshmëri mbresëlënëse deri në gjashtë orë, dhe me një rezervuar karburanti opsional të jashtëm, kjo mund të zgjatet në dhjetë orë jashtëzakonisht mbresëlënëse. Operatorët ushtarakë të “Camcopter” përfshijnë Argjentinën, Belgjikën, Egjiptin, Francën, Indinë, Italinë, Jordaninë, Libinë, Indonezinë, Malajzinë, Mozambikun, Myanmarin, Rusinë, Tajlandën, Tunizinë, Emiratet e Bashkuara Arabe, Shtetet e Bashkuara dhe Mbretërinë e Bashkuar.

Leonardo C-27J Spartan

Motori legjendar me turbohelikë Rolls-Royce AE 2100 fuqizon aeroplanin shumë të dashur me katër motorë C-130J Super Hercules. Përshtatja e motorit AE 2100 dhe avionikës moderne në C-27 me dy motorë krijoi C-27J Spartan të fortë dhe të gjithanshëm, të cilin shumë e shohin si një “mini-Hercules”.

Në krijimin e një transportuesi taktik ajror modern, shpesh ekziston një tendencë për të mbingarkuar dizajnin me detaje të

veçanta, kur besueshmëria dhe performanca e fortë janë në të vërtetë ato që kanë më shumë rëndësi. Me C-27J, ekuilibri duket se është tamam i duhuri, dhe kushdo që ka fatin të ketë qenë dëshmitar i performancës së tij në shfaqjen ajrore do të jetë në gjendje të dëshmojë nivele të mahnitshme performance.

C-27J krenohet me ndarjen më të madhe të ngarkesës në klasën e tij, si dhe me shkallët më të mira të zbritjes dhe ngjitjes (4,000 ft/min dhe 2,500 ft/min). Të qenit në gjendje të ulet pothuajse kudo është çelësi i suksesit të një transportuesi taktik ajror dhe C-27J është i kualifikuar për ngritje dhe ulje të shkurtra (STOL) në dëborë, rërë dhe madje edhe të papërgatitur.

C-27J ka provuar të jetë jashtëzakonisht i gjithanshëm duke shërbyer në pothuajse çdo rol të imagjinueshëm. Mbi 111 janë prodhuar dhe shërbejnë me shumë ushtri në të gjithë botën. Një operator i shquar i Spartan është Shkolla Ushtarake e Rënies së Lirë e Qendrës së Luftës Speciale të Ushtrisë Amerikane në Yuma, Arizona.

Eurofighter Typhoon

Typhoon ka performancë të jashtëzakonshme dhe shkathtësi të shkëlqyer, falë një raporti të lartë shtytjeje ndaj peshës dhe një ngarkese relativisht të ulët të krahëve. Konsiderohet si një nga avionët luftarakë ajër-ajër më të mirë në botë, duke shijuar ndoshta shkallën më të mirë të ngjitjes nga çdo avion luftarak dhe performancë të jashtëzakonshme në shpejtësi dhe lartësi të larta.

Eurofighter Typhoon u zhvillua nga një bashkëpunim i kompanive hapësinore nga Gjermania, Italia, Spanja dhe Mbretëria e Bashkuar. Ai hyri në shërbim në vitin 2003. Fillimisht ishte një avion luftarak, por që atëherë është përmirësuar në një avion luftarak shumërolësh. Typhoon është i pajtueshëm me disa nga armët më të mira të lëshuara nga ajri në botë, duke përfshirë Meteor, AIM-132 ASRAAM, AIM-120 AMRAAM dhe IRIS-T për rolin ajër-ajër dhe raketat kruz Paveways, Brimstones, Storm Shadow dhe Taurus KEPD 350 për misionet ajër-sipërfaqe. Ky avion luftarak me dy motorë dhe peshë të mesme i shërben forcave ajrore të Austrisë, Gjermanisë, Italisë, Kuvajtit, Omanit, Arabisë Saudite, Spanjës, Katarit dhe Mbretërisë së Bashkuar.

Dassault Rafale

Dassault Rafale francez është një nga avionët luftarakë shumërolësh më të mirë në botë. Ai kombinon performancë të lartë me sensorë dhe armë moderne. Rafale ka një radar të përparuar, dhe armët e tij ajër-ajër, raketat MICA dhe Meteor, janë më pak të njohura nga vendet “kërcënuese” sesa AMRAAM i zakonshëm, kështu që mund të jetë më i vështirë për t’u kundërshtuar. Shtimi relativisht i kohëve të fundit i një Ekrani të Montuar në Helmet (në disa modele eksporti) dhe raketës Meteor e ka bërë Rafale-n tashmë të shkëlqyer edhe më të fuqishëm dhe një pretendent të fortë për titullin e avionit luftarak shumërolësh më të mirë në botë. Është i armatosur mirë me një top të fuqishëm 30 mm dhe mund të përdorë raketa ajër-ajër dhe ajër-tokë me rreze të gjatë veprimi, bomba inteligjente dhe raketa me rreze të shkurtër dhe të mesme veprimi. Konsiderohet nga shumë si shumë i mbijetueshëm falë një sistemi të integruar sensorësh dhe kundërmasash mbrojtëse të njohura si SPECTRA (Pajisje Vetëmbrojtëse për të Kundërshtuar Kërcënimet për Avionët Rafale).

Rafale është një nga avionët e paktë luftarakë në prodhim sot

që kanë një variant detar që mund të operojnë nga transportuesit e avionëve, është gjithashtu i dukshëm në faktin se ishte avioni i parë luftarak evropian që mbante një radar të skanimit elektronik aktiv (AESA). Rafale shërben me forcat ajrore të Kroacisë, Egjiptit, Francës, Indisë, Greqisë dhe Katarit.

Saab Gripen E/F

Gripen E është një avion luftarak i epokës dixhitale, që përfiton nga mësimet e nxjerra nga shumë probleme të softuerit që kanë avionë të tjerë luftarakë modernë. Kompania suedeze “Saab” ka bërë përpjekje të mëdha për ta bërë Gripen E të lehtë për t’u përmirësuar në aspektin e softuerit dhe harduerit.

Ky është një avantazh shumë serioz, siç është edhe shkalla e lartë e bashkimit të sensorëve. Tani në shërbim në Brazil, si F-39 Gripen E, ai po dëshmon një makinë mbresëlënëse. Ai ka një nga ekranet më moderne të kabinës në shërbim, një ndihmë për ngarkesën e punës së pilotit dhe ndërgjegjësimin për situatën. Piloti testues Jonas Jakobsson vuri në dukje: “Ndërgjegjësimi për situatën është i jashtëzakonshëm! Nga grupi i sensorëve (radari, Kërkimi dhe Gjurmimi me Infra të Kuqe, paralajmëruesi i afrimit të raketave, paralajmëruesi i radarit etj.), bashkimi lokal i të dhënave të sensorëve në çdo Gripen dhe bashkimi global i të dhënave të ndara brenda njësisë ajrore taktike (dhe Komandës dhe Kontrollit)”. Ai gjithashtu foli me entuziazëm për “Ndërfaqen Njerëz-Makinë me simbolikën e hollësishme dhe ekranin me sipërfaqe të gjerë”, duke vënë në dukje se “Ky zinxhir informacioni dhe ndërgjegjësimi për situatën që krijon është me

të vërtetë themeli mbi të cilin mbështetet i gjithë luftimi”. Gripen E/F është përzgjedhur nga forcat ajrore të Brazilit dhe Suedisë.

Saab Erieye/GlobalEye

Avionët e Paralajmërimit dhe Kontrollit të Hershëm Ajror (AEW&C) janë stacione radarësh fluturues. Ato mund të zbulojnë avionë, anije ujore, automjete tokësore, raketa dhe madje edhe predha artilerie; ato gjithashtu kryejnë komandën dhe kontrollin e hapësirës së betejës, duke koordinuar veprimet ushtarake. Nga këto, ato të pajisura me sistemet e radarit Erieye (shkurtim për Ericsson eye) janë ndër më të respektuarit. Erieye është montuar në disa struktura aeroplanësh, duke përfshirë Saab 340, Embraer

R-99, Saab E-2000 dhe Bombardier Global 6000 të projektuar nga Kanadaja, si dhe GlobalEye.

Ndoshta është më mbresëlënëse në strukturën e fundit të avionit. GlobalEye krenohet me mbi 11 orë qëndrueshmëri operacionale dhe avionikë të teknologjisë së fundit. Në lartësinë 10,000 m, ai mund të zbulojë kërcënime të nivelit të ulët në distanca që tejkalojnë 458 km. Sensori kryesor, antena e radarit Erieye Extended Range, 10 metra e gjatë, është montuar në majë të GlobalEye në një kornizë kutie. Edhe pse GlobalEye është ndërtuar në një strukturë ajrore kanadeze nga Bombardier, është sistemi dhe jo struktura ajrore që përcakton GlobalEye, dhe është e drejtë ta përshkruajmë si evropian. Saab E-2000 dhe Saab 340 janë avionë evropianë (megjithëse fillimisht njëfarë përfshirjeje të SHBA-së në këtë të fundit). Aftësitë e ofruara nga avioni Saab AEW janë të klasit botëror.

Airbus A330 MRTT

Edhe pse shpesh i anashkalluar, avioni cisternë ose i furnizimit me karburant është jetik për çdo forcë ajrore të madhe. Mbushja me karburant gjatë fluturimit rrit ndjeshëm shtrirjen dhe efektivitetin e një force ajrore. Më mbresëlënësi nga këto “stacione karburanti” fluturuese është ndoshta Airbus A330 MRTT evropian. Airbus A330 MRTT (Transporti me Cisternë Shumë-r/olesh) i përgjigjet përcaktimit të tij; është ndoshta avioni më i mirë i furnizimit me karburant ajër-ajër në botë, dhe shumë më tepër. Mund të furnizohet me karburant çdo gjë falë, si kapsulave të drogës ashtu edhe një bumi (dy sistemet e përdorura për të furnizuar avionët me karburant), mund ta bëjë këtë kudo, falë një suite të fuqishme kundërmasash mbrojtëse, dhe gjithashtu mund ta bëjë këtë ndërsa mban ngarkesa dhe/ose pasagjerë.

A330 MRTT mund të mbajë një sasi mbresëlënëse prej 111,000 kg karburanti në rolin e cisternës. Në rolin e evakuimit mjekësor mund të transportojë 130 pacientë në barela, ndërsa në rolin e transportit, mund të transportojë 300 ushtarë. Operohet nga forcat ajrore të Australisë, Brazilit, Kanadasë, Francës, Holandës, Emirateve të Bashkuara Arabe, Mbretërisë së Bashkuar, Italisë, Arabisë Saudite, Singaporit, Spanjës dhe Koresë së Jugut.

QENDRA E PERSONEL REKRUTIMIT,

do të rekrutojë kandidatë për studime në shkollat e larta ushtarake të Turqisë,
8 (tetë) të drejta studimi:

- ◆ Shkolla e Lartë Ushtarake e Forcës Tokësore, 2 (dy) kuota
- ◆ Shkolla e Lartë Ushtarake e Forcës Detare, 2 (dy) kuota
- ◆ Shkolla e Lartë Ushtarake e Forcës Ajrore, 2 (dy) kuota
- ◆ Fakulteti i Mjekësisë "Gulhane", 2 (dy) kuota

Afati kohor për dorëzimin e dokumentacionit pranë Qendrës së Personel Rekrutimit është deri më 17 korrik 2025.

Për më shumë Informacion klikoni në linkun: <https://shorturl.at/T3LZE>